

**Dr. Hikmet
Kıvılcımlı**

**Türkiye Köyü
ve
Sosyalizm**

köXüz

Yayımları

Türkiye Köyü ve Sosyalizm

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

köXüz

Dijital Yayınlar **İndir - Oku - Okut - Çoğalt - Dağıt**

Bu kitap ilk defa: 2011 Yılında Sosyal İnsan Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

Bu kitap KöXüz sitesinin dijital yayınıdır.

Kar amacı olmadan, okumak ve okutmak için, indirmek, dijital olarak basmak ve dağıtmak serbesttir.

Alıntılarda kaynak gösterilmesi dilenir.

köXüz

Yayınları

İÇİNDEKİLER

Yayınevinin Notu.....	3
TÜRKİYE KÖYÜ VE SOSYALİZM	
Önsöz.....	9
KüçükBirKöyAraştırması.....	13
Okul ve Eğitim Hep midir?.....	15
Herşey "İktisadi" mi?.....	21
Karşılıklı (Kültürel-Ekonomik-Sosyal) Etkiler.....	25
Ekonomik Tepki: D.P. "Mucizesi".....	27
Ekonomiye Zıt Tepki: Kültür Paradoksu.....	30
Kültürü Etkileyen Toplum: Diploma Şansı.....	33
Ekonomiyi Belirlendiren Sosyal Şartlar.....	37
Geriye Tepiş: Ziraat Kombinaları.....	44
Geriye Tepiş: Köy Enstitüleri.....	47
Ekonomik mi? Sosyal mi? Horasan Erleri.....	51
Sosyal Madde: İmece.....	55
Sosyal Ruh: Halk Toplantısı.....	59
Sosyal Yardım ve Saygı.....	63
Sosyal Kadın-Aydın-Teşkilât.....	64
Sosyal Dirlik-Ahlâk-Kültür.....	66
Sosyalizm Hücreciği.....	68
Örnek Köyün Sunuları.....	70
Eleştirme.....	74
Araştırmanın Sonucu: Son Söz.....	77

ÖNSÖZ

Ülkemizde "*Mavi Hikâye*" çoktur. Bir tanesi ve en yaygını da. Köylümüz üzerine söylenir. Ona benzer niceleri, Abdülhamit zamanı "*Maarif*", şimdi "Eğitim" veya "*Kültür*" dedikleri şey üzerinde çok anlatılır. Derler ki: "Türk köylüsü sosyalizmden anlamaz"... Doğrudur. Köylümüz, Paşa babasının dadı-matmazelinden yabancı dili anadili gibi öğrenmediği için, Frenkçe *SOSYALİZM* sözcüğünü işitti miydi pek bir tuhaf olabilir. Hiç mi hiç anlamaz. Halk her zaman öyledir. Herşeyinde, boş lâf konuşacağına, işiyle davranıverir. Sosyalizmde de, yakından bakılınca görülür ki, Türk köylüsü bütün o "öztürkçeci solcularımız" gibi işin lâkırdısıyla geçinmez. Frengistan'daki adının ne olduğunu aklına getirmeksizin, kendine göre düpedüz bir sosyalizmi yaşayıverir.

Bunu nasıl mı yapar? Basbayağı. Aşağıdaki incelememizde açıkça seziyoruz. Konunun malzemesini (notları, rakamları) kendimiz bulmadık. Gözü açık, özü pek bir gazeteci gencimiz, gitmiş, kafasından "Köylü memleketin efendisidir" gibi veresiye gazel okuyacağına, önüne çıkan birkaç köyü röportajla sanki fotoğrafa çekmiş. Orada anılatılan "Örnek Köy", Anadolumuzun dört bucağına serpişik Alevi köylerimizdendir. Alevi köyü, Orta Asya'dan kılıcı sıyrıp gelmiş göçebe atalarımızın içine girdikleri medeniyetin gelişkin sınıflı Toplum reziletlerine en az bulaşmış topluluklarıdır.

Çobanlık ekonomisini yaşayan medeniyet öncesi topluma İlkel Sosyalist Toplum denir. Tabii, göçebe atalarımıza kimse kalkıp: "Siz sosyalistsiniz" dememiştir. Dese de, onlar bunu dinlemezlerdi. Balık suyun ne olduğunu bilmeden içinde yasar. Alevi köylerimiz de, ne olduğunu bilmeksizin bir çeşit

sosyalizmi yaşarlar. Genellikle Anadolu halkımızın İMECE'si ekonomik sosyalizm midir? Onun Şamanizm'le sarıp sarmaladığı MÜSLÜMANLIĞI, kültürel sosyalizm midir? Tartışmayı bırakıyoruz. Olayların dili herkesten iyi konuşur.

Köylümüzün yaşadığı ve süründürerek de olsa yaşattığı sosyalizm, modern Batı uygarlığının yarattığı yüksek sosyalizm değildir. *İlkel Sosyalizmdir*. İlkel Sosyalizme mi dönelim? Hayır. Hayatta ve Tarihte ölmek var, dönmek yok. Burada, iki kere iki dört ederce belirli bir gerçekliğe geçiyoruz. Metot olarak sosyalizm öylesine verimli ve yüksek bir yaşama ve dolayısıyla kalkınma yoludur ki, o bin yılların aşındırdığı İlkel Sosyalizm biçimi ile dahi, Toplumda rol oynamaktan geri kalmamıştır. 6 bin yıldır Kapitalizm öncesi, 500 yıldır Kapitalizm hep onu yıkmaya çalışmıştır. O gene ayakta durmuş. Kapitalizmin son vuruşunu yapamadığı yerde, ikelliği ile dahi Sosyalizm üstün başarı göstermiştir.

Bırakalım modern yüksek teknikli sosyalizmi bir yana. Tarımda bilimsiz, traktörsüz ekerbiçersiz insanoğlu, çil coğrafya karşısına etiyle, derisiyle çıktığı zaman, eğer en ilkel bir sosyalizm kalıntısıyla olsun azıcık teşkilâtli ise, o teşkilât ve metodun yoksunu kalmış köylü Ierden çok üstün başarı sağlıyor. İlkel Sosyalist kalıntılı köy, öteki, Bezirgan ekonominin çil yavrusu gibi dağıttığı köylerimizden kat kat üstün, verimli ve kültürlü ve mutlu yaşıyor... Bugün, bütün Türkiye köyleri modern tekniğe kavuşmaksızın dahi (yani, modern ekonomik yatırım görmeksizin) şimdiki varı, bilgisi ve araçları ile, eğer sırf ve yalnız sosyalist çalışma metotlarını kullansaydı ne olurdu? Onu bize, İlkel Sosyalizm kalıntılarını azıcık saklayan Örnek Köyler anlatabiliyor. Her köyümüz bir Örnek Köy olsaydı, Türkiye şunları kazanırdı:

İnek ve kümes hayvanları sayısı 4 kat, bağlar 6 kat, ceviz ağaçları ve arı kovanları 8 kat, bal 10 kat, pekmez (bugün ürettiğimiz şekerden) 4 kat, kuru meyva ihracatı 20 kat, şarap üretimi 100 kat artardı.

Köyde kooperatif sayısı 12 kat, kooperatif üyesi 106 kat, köylüye açılan kredi (1959 yılı bütün kooperatifler

akar hesabına göre) 52 kat, köy kooperatiflerinin iş hacmi 266 kat artardı.

Nüfusumuz şimdikinin 4 katına çıkardı. Şimdiki dağınık 35 bin köyümüz 5 derli toplu ve teşkilâtlı, geniş, rahat tarım birliği durumuna girerdi.

Sosyal konulu dergiler, yalnız köyde 140.000 nüsha sattı. Her 100 kişide 98 kişimiz okuryazardı. Suçlar 50'de 1'e düşerdi. (50 suçtan 49'u işlenmezdi. Bugün ise, köyde ekonomi tabanına dayandırılmaksızın zorlama okul açılınca, hiç görülmedik suçlar köyü kaplamaktadır).

Modern sosyalizm şöyle dursun, en ilkel sosyalizm yoluna girseydi, Devlet bugün israf ettiği üretimsiz tükerimini 100 yerine 2 oranına indirirdi. Yurttaşın sırtındaki ağır pahalı Devlet yükü 50'de 1'e düşerdi. Ve memleket, 1959 yılı yurttaşın Devlete ödediği yol parasıyla gül gibi idare edilirdi.

Burada sonturlu Devletçilerimiz paniğe kapılacaklar: Ya o Hükümet konaklarına sığmayıp apartmanlara taşmış kalem odaları, yazıhaneler, masalar dolusu memur kapıkulları taimemiz ne olurlardı? Aç açına, sokaklara mı dökülürlerdi?

Hayır. 1959 yılı genel bütçeden maaş almış bütün memurlarımız küçük bir stajla öğretmen yapıverselerdi (yılıda üç ay tatil ile) yetmezlerdi: 50.000 öğretmen ihtiyacını daha Katma ve Özel İdareler kadrolarında sinek avlamaktan yahut can sıkıntısıyla yurttaşa güçlük çıkarıp beddua almaktan kurtarmak ve yeni kuşaklar yetiştiren Eğitimci, Öğretimci üretmen yaratıcılar durumuna sokmak elden gelirdi.

Karaözü köyünün "örnekliliği" neresindedir? Asıl araştırmanın kaçınılmaz sonuçları. Tekrar edelim, bugünkü geri teknik ve bilim dışı metodu ile dahi, köylümüz, sırf İkel Sosyalizmden kalma yollarla yukarıki mucizeyi gösterecek. Bir de köyümüze, Emperyalist şirketlerin pis soyguncuları, Ortaçağ artığı Tefeci-Bezirganlar yerine: Yüksek Modern teknikli Sosyalist metotları soktuğumuz göz önüne getirilsin... O zaman Türkiye'de Sosyalizm mi, yoksa Kapitalizm mi kalkınma aracı yapılmalı tartışması kendiliğinden anlamını yitirir. Türkiye'yi de, Türk köyünü ve köylüsünü de yalnız ve ancak Sosyalizm kurtarır.

KÜÇÜK BİR KÖY ARAŞTIRMASI

"1960 Genel Nüfus Sayımı"na göre ortalama 100 kişimizden 70 kişimiz köyde yaşıyor. İki buçuk milyon kalabalık aileden fazlayı (1959 "**İstatistik Yıllığı**") bulan köylülerimizin problemleri, sayıca ve önemce bitmez tükenmez araştırmalara konu olacak kertede uçsuz bucaksızdır. Biz burada, günlük gazete sütunlarını çatlatmayacak ölçülerle, adsız bir köyümüzün en üstünkörü anketle dahi göze çarpabilen karakteristikleri, en örnek verici özelliği üzerinde durmakla yetineceğiz.

Köy: Sivas'ın Kayseri sınırına yakın KARAÖZÜ köyüdür. Karaözü, kendisinde padişah yetkileri görmüş yapmacıklı bir "Başkan"ın, bol keseden yaptığı devlet bağışlarıyla sözde "kalkınmış" bulunan, şişirme köylerden değildir. Tersine, bütün dünya onu ıssız bozkırlar ortasında unutmuş, hatta toplumca lânetlemiştir. Hemen her köyümüz gibi, en şenlikli bayram günleri bile, -plâtonik edebiyat dışında- hiçbir şeyle, kimse onu elinden tutup kurtarmaya kalkmamıştır. O sırf ve yalnız kendi *insanlarının* çabasıyla, ülkemizin yaşanır, arasına da övünülür köşesi olabilmüş, sonunda kendisini üst katlarına bile dayatmayı becermiştir: "*Bilindiği gibi her ilçeden bir örnek köy seçilmiştir. Gemerek ilçesinin örnek köyü Karaözü.*" (F. Otyam, "**Örnek Köyde Çabalar**", Cumhuriyet, 21 Ekim 1963).

Karaözü köyünün "örnekliği" neresindedir? Asıl araştırmamıza girebilmek için, üstkatlardan başlayalım. Göğsündeki "Zinde Kuvvet" etiketiyle toplum kanunlarının üstüne çıkabileceğini uman silâhlı, silahsız her aydınımızın gözlerini kamaştırarak yüzey şöyledir:

ATATÜRKÇÜLÜK Karaözü köyünde HEYKELLEŞMİŞtir:

"Bağlı olduğu ilçe, hâlâ bir Atatürk anıtı değil, büstünü diktirmek için uğraşadursun, Karaözü köyünde Mustafa Kemal herkesten mutlu mavi mavi bakmaktadır." (age, 21)

KÜLTÜR Karaözü köyünde BAYRAKLAŞMIŞtır.

1- **OKUL:** "Karaözü ilk ve orta okulunda ay yıldızlı bir bayrak dalgalanmaktadır. Altı İlkokul, üstü orta. 50 metre uzunluğunda, şimdilik 16 gözlük bir bina... Bu da yetmiyor. Yeni bir ilkokul gerek. Köylüler taşını, kumunu çekmişler. 400 metre küp taş hazır. Can kurban okuyana, yazana." (age, 21)

2- **BASIN:** "Beş kahvesi olan köye, Ankara ve İstanbul'dan olmak üzere 13 günlük gazeteden gayri, Varlık, Öğretmen, İmece, Hayat, Köy ve Eğitim ile Yön dergileri geliyor muntazam." (age)

3- **RADYO:** "İki bini aşkın nüfuslu 330 evlik bu köyde 400 radyo var. Yani, evden fazla radyo, dünyaya açılmış pencere." (age)

Bu, vilayetleri kışkandıracak olumluluk nereden geliyor Karaözü köyüne? Onu anlayabilirsek, köy problemimizin en ilgi çeker yönü aydınlanır sanıyoruz.

Genç gazetecimiz, Karaözü'nün "sır"ını, -27 Mayısçıları-mız gibi- okul ve eğitimin anahtar deliğinden görüyor:

"Bütün bunların", diyor, bir sırrı vardır ki aramaya, deşelemeye gerek göstermeyen; bu okuldur, eğitimidir." "Cehaletin kara örtüsü, eğitim akı karşısında 1300 yılın kin ile çekilmesi ile toz olup gitmiştir. Can canı sevmededir, okulla, eğitimle. Kinin yerini insan sevgisi almıştır, insan saygısı almıştır, birlik olmuştur. Okulla, eğitimle." (age, 21)

Doğru mu Doğruysa, ondan kolayı yok: Her köyde bir okul açmaktan başka işimiz kalmaz. Bütün köylerimiz Karaözü'ne dönüverir.

1927 yılı 40991 tane olan köyümüz, her yıl 166 tanesi, eksilerek, 35408'e inmiştir. (1963 te: 34.910 olmalı). 1959-60 yılı 19070 köy okulunda 29402 köy öğretmeni vardı. Okulsuz 15847 köy kalıyordu. Bugün 20 bin köy okullu oldu. 20 bin Karaözü gibi köyümüz var mı? Olsa, -aşağıda göreceğiz- Türkiye'nin Milli Geliri, Tarım sektöründe beş on mislinden çok daha yüksek bulunurdu.

Başka bir hesap yapalım; Köy Enstitüleri, köyde evini okulunu kendisi kuran öğretmenler yetiştirme sislemiydi. Yılda ortalama 1891 öğretmen yetiştiriyordu. Açıldığı 1942-43'ten 1962-63 yılına kadar 37820 köyümüzde birer Enstitü yuvası okul kurulabilir ve köyün okul davası olsun, sırf okul açma bakımından, -2910 fazlasıyla- halledilmiş bulunurdu. Oysa ne oldu?

Bir başka hesap daha. Karaözü'nde; 1928 yılı ilkokul, 1956 yılı ortaokul açılır. 1928 yılı Türkiye'de 6599 ilkokula karşılık 78 ortaokul vardı. Her ilkokul 27 yılda bir ortaokulu ardından getirmeye yetseydi, 1980 yılı Türkiye'de 6599 ortaokul açılması gerekirdi; gerçekte 717 taneyi geçmemiştir. Neden?

Demek konu, acele hüküm vermeden, çok yanlı araştırılmaya değer.

OKUL VE EĞİTİM HEP MİDİR?

Türkiye'de son 150 yıldan beri *prensip* olarak okul ve eğitim kadar hiçbir şeye önem verilmedi, denilebilir. Hiç değilse öyle düşünülür.

Nâmık Kemal, her kahramanı askerken, der ki: *"Eğitime gereken parayı askerliğe harcamak, bir İnsanı kuvvetlendirmek için kendi beyni ile beslemeye benzer."*

İstibdat örneği bilinen Abdülhamit, 1877 Mebuslar Meclisi'ni açış söylevinde şunları bildirir:

"Ülke ve ulusumuzca düzeltilmesine en büyük ihtiyaç duyulan tarım ve zenginliğin olgunluk kertesine ulaşması, ancak bilim ve eğitim gücüyle olacağından, okulların düzeltilmesiyle, öğretim derecelerinin kotarılması için kanun önermeleri, Tanrı uğurlu etsin, gelecek yıl toplantısında Meclisimize verilecektir."

Hamit, Anayasa'yı 33 yıl rafa kaldırdıktan sonra bile, İmparatorluğun dört bucağına İptidai, Rüşdi, İdadi adlı İlk, Orta ve Lise okullarını bol bol açtı.

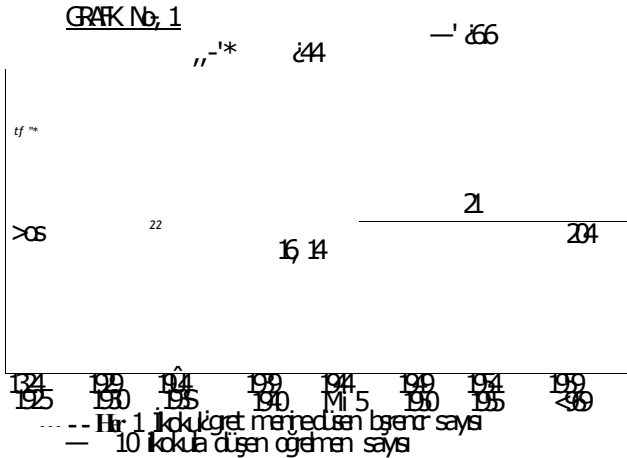
Kısa "*Hürriyet*" çağının bütün tahrikatı okullar, en yaman ve dramatik tartışmaları "*Maârif*" (Eğitim ve Öğretim) üzerine oldu.

Atatürk şöyle dedi:

"Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. Bu sözü burada ayrıca izaha lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyetinin okullarında birçok vesileler ile eser halinde tespit edilmiştir." (Nakleden: Mel. Özgü, C, 6.11.1963)

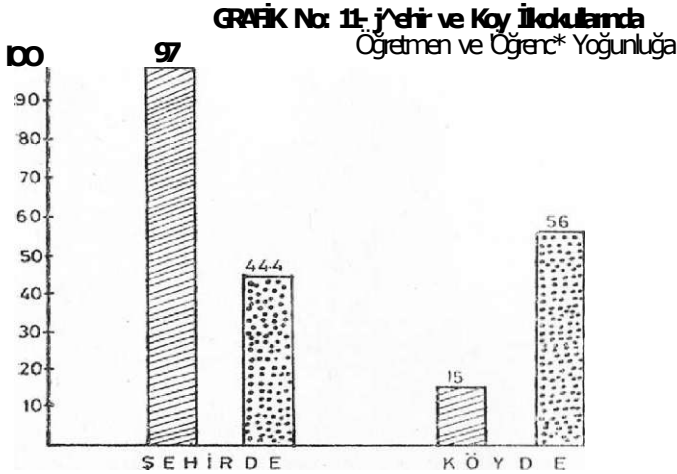
Bununla birlikte, kültür temelinin dayandığı okullarımızda her yıl kaç kişinin diploma aldığını saymak bile, Cumhuriyetin sekizinci yılına dek aklımıza gelmemiştir: "1923-24 yılından 1928-29 yılına kadar diploma alanlar sayılmamıştır." (1959 "İstatistik Yıllığı", s. 146, 157) Hele "Memleketin efendisi köylümüz"ün kültür durumu, belki "bölücü" davranmış olmamak için, özellikle unutulmuştur. Atatürk'ün ölümüne dek 18 Cumhuriyet yılı, şehirlerimizdekinden ayrı olarak köylerimizde kaç ilkokul var, kaç öğretmen ve öğrenci çalışır? Merak etmemişiz... Ancak, İkinci Cihan Savaşı patlak verip de, bir milyon Mehmetçiği tarlası başından silah altına çektiğimiz gün, milletçe ekmeğe derdine düşülünce, 1940-41 yılı ünlü "İlkokul Seferberliği" adına ansızın, ekmeğimizi üreten köyün eğitimi üzerine eğilmişiz.

Bugün dahi, eğitim katlarımız ve istatistiklerimiz, aydın kamuoyu önünde olsun, köyle şehirin okullarını harman etmekten kendini alamaz. Şehir ve köy bir arada, ortalama, her ilkokul başına düşen öğretmenle, her ilkokul öğretmeni başına düşen öğrenci sayısı şöyle gösterilir:

(Grafik No. I)'e bakınca ne görüyoruz? Köy için de, şehir için de ortalama olarak, her 10 ilkokula en az 18, en çok 22 öğretmen ve her 10 Öğretmene ise en az 328, en çok 500 öğrenci düşer. Burada tek dikkati çeken şey, bütün ilkokullarda, şudur: Öğretmen sayısı Cumhuriyetin kurulduğu gün okul başına ne idiyse, 37 yıl sonra da, hemen hemen o kalmış, daha doğrusu % 2.5 oranında *eksilmiştir*. Buna karşılık öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 37 yıldan beri durmaksızın artmış, ilkokul öğretmenin yükü, tüm Cumhuriyet çağında % 52, yarıdan fazla ağırlaşmıştır. Şehirde, köyde kültür önemsenmemiş! Ancak bu, yuvarlak görünüştür. Şehirle köy okulları için ayrı hesap tutulursa, tersine orantılı sonuçlarla karşılaşırız:

(Grafik No. II)'ye bakınca ne görüyoruz?

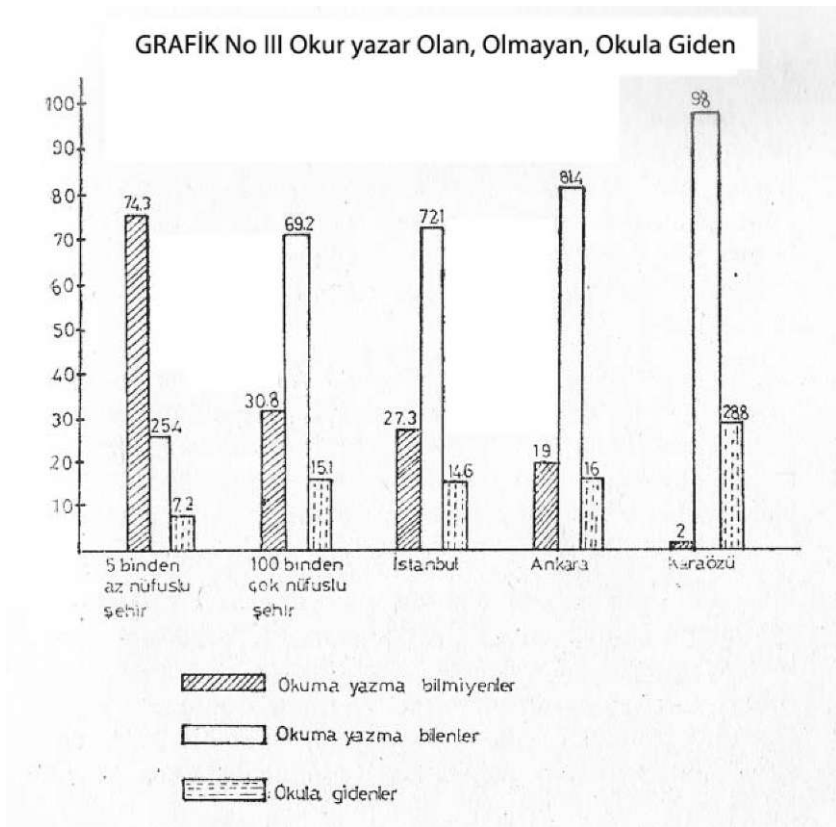

----- Her 10 ilkokula düşen öğretmen

----- Her 1 öğretmen başına düşen öğrenci sayısı

Her 10 ilkokula şehirde 97, köyde 15 öğretmen düşüyor. Her 10 öğretmene şehirde 444, köyde 560 öğrenci düşüyor. Köy öğretmeni şehir öğretmeninden altı buçuk dera daha yalıncıdır ve dörtte birden daha ağır eğitim yükü taşır. Bu durum neçelik (kemmiyet) bakımından bile köye şehirden ne kadar az ışık tuttuğumuzu gösterir. Öyleyken, okuryazar-

ların ve okula gidenlerin şehirlerdeki oranını, Karaözü'ndeki oranı ile karşılaştırırsak inanılmaz sonuçlar önümüze çıkar. (Grafik No. III)'e bakınca ne görüyoruz?

Nüfus bakımından Karaözü, 2000 kişisiyle, 5000 den az şehirlerin altındadır. O şehirlerde okuma-yazma *bilmeyenler* 100 kişide 75 iken, Karaözü'nde okuma-yazma *bilenler* 100 de 98 kişidir: 4 misline yakın üstünlük.

Cumhuriyetin bütün eğitim kaymağı yüz binden yukarı şehirlere yöneliktir: 100 kişimiz içinde, 5 binden az nüfuslu yerlerde oturanlarımızın ancak 25.7 kişisi, 100 binden çok nüfuslu şehirlerde oturanlarımızın 69.2 kişisi okur -yazar-dır. Okur - yazar oranı İstanbul'da % 72.1'e, Ankara'da % 81.4'e yükselir. Karaözü köyünde ise:

"Halkın yüzde 98 i okur-yazar, yeni harflerle! Geriye kalan yüzde 2 de kötürüm, yaşlı, hasta..." (age, 20)

İstanbul, yurdumuzun dört bucağından koşup gelen İere bilim Kâbesidir. İstanbul nüfusunun yüzde 14.6 kişisi okula gider. Karaözü'nün: "Köy ortaokulunda 314 ortaokul öğrencisi, 262 de ilkokul öğrencisi okumaktadır." (age, 21). 2000 nüfus için bu, yüzde 28.8 eder. Demek Karaözü, İstanbul'un iki misli oranında okur-yazar barındırmaktadır.

Cumhuriyetin okur-yazar yetiştirmek için en cömert çabalara giriştiği semt, mantar gibi yerden bitirdiği Ankara başkentidir. Her 100 kişi içinde okuma - yazma bilmeyenlerin sayısı Ankara'da % 18.6, Karaözü'nde % 2 kişidir: Karaözü'ne nispetle Ankara'da 9 misli cahil var!

Millet ve Devletçe okul ve öğretim, eğitim imtiyazlarını aşırı derecelere çıkardığımız yerlerde okurların ve okulluların nispeti, adını duymadığımız bir köydekinin beş on kat aşağısında kalmıştır. Karaözü'nde: "Herşeyi yaratan" okul ve eğitimse, okulu ve eğitimi yaratan nedir? Okulun aydınlatıcı ışığını kimse inkâr edemez. Ama nasıl olmuş da, eğitim ışığına fazlasıyla sahip çıkan büyük merkezler ücra bir köyden daha çok karanlığa gömülü insan barındırırlar yüz kişileri içinde oran yapınca?.. Karaözü'nün toprağında mı sihir, keramet var? Hayır, aynı toprakta 5112 nüfuslu ilçe merkezi Gemerek: "Bir Atatürk büstü bile" yaptıramamış!

Kırk yıllık Cumhuriyetimiz, milyarlar feda ederek eşiğine varamadığı okurlar çoğunluğuna yapıyalmız bıraktığı bir ıssız köyçeğinizde tanık oluyor. Neden? "Aramaya, deşelemeye gerek göstermeyen" değil, asıl "gerek gösteren" olay budur. Besbelli: Karaözü'nü okul ve eğitim yaratmamış, okul ve eğitimi Karaözü yaratmıştır. Niçin?

HERŞEY "İKTİSADİ" Mİ?

Yukarıki sorumuza belki: "Adam" denilecek, "küçücük bir köyde tesadüfün cilvesini bunca büyütmeğe yersizdir." Karaözünden çok daha küçük köylerde, hem tepeden inme okulları da gördük. Tekpartili çağın ideoloji dergisi ÜLKÜ (1935-36), Kütahya'da Alayunt, Bursa'da Keles, Ankara'da Haymana'nın Ahırlıkuyu, Balgat, Antalya'da Sulak, Giresun'da Çayır, Kayseri'de Gunay köylerinin kısa monografilerini yayınladı. Bunlar içinde özellikle Ankara'ya (Okul ve Eğitim suyunun başına) komşu olanlarında akılları durduran bir trajedi göze çarpıyor: Köyde okul açılmadan önce bir tek hırsızlık yapılmaz; okul açıldıktan sonra, hepsi de "*okul görmüşler*"den taze hırsızlar türer! Eğitim tohumlarının ekildiği köyde hırsızlık biçilmesi üzerinde pek durulmadı. Köye okul girmişti fakat üretim Etiler çağındakini geçmemiş, belki toprağın ve ormansızlaşmanın verimsizliği yüzünden daha da geri gitmişti. Kuru okul ve eğitimle dünyaya görüşü ve ihtiyaçları genişleyen köy çocuğu, geçim şartlarında okul ve eğitimin uyandırdığı eğilimleri karşılayacak bir yükselişe kavuşamayınca, normal köy münasebetleriyle sağlayamadığı dileklerini, çalmak gibi anormal yoldan gidermek zorunda kalmıştı.

Böylece, madde dayanağı bulunmayan bir okul ve eğitim ne kadar küçük olursa olsun, aydınlık getireceğine hırsızlık, karanlık yağdırmıştır. Karaöz köyünde, okul ve eğitim, geçim kaynaklarının genişlemesiyle *paralel* gitmiştir. Röpörtajcımız, kendi "deşelemeye gerek göstermeyen okul ve eğitim" hipotezini zedeleyen şu haberi veriyor:

"Bu köyde yaşayan insanların yıllık geliri ortalama (adam başına) 1300 liradır." (age, 21)

1958 yılı bütün Türkiye'de adam başına 1291 lira Milli Gelir düşer. O da şehirli milyonerlerden, baldırı çıplak köylüye dek herkese eşitçe (kitapta) paylaştırılan câri fiyatlarla 35 milyar 412.5 milyon liraya göredir. 1958 yılı Türkiye nüfusunda 19 milyon 868 bin 681 kişiden 4 milyon 965 bin 719 şehir nüfusunu çıkarırsak, 14 milyon 902 bin 262 köylü bulunur. Bu "köylü" sözü içinde de, 20-30 köy sahibi toprak beyleri ile yarıcılara hep birden gene eşitçe Tarım geliri 14 milyar 784.6 milyon paylaştırılırsa, (adam başına 992 lira köylü Milli Geliri düşer. Karaözü'lünün 1300 lirası, ağası beyi eşitmiş gibi her köylü başına düşen Milli Gelirden 308 lira yüksektir.

Onun için Karaözü köyünde okul, kökleri havada Tuba ağacına dönmemiş, Karaözü çocuklarını "Eline, Beİine, Diline" tutumlu olmaktan çıkaramamış, hırsız, uğursuzlaştıramamıştır. Karaözü'lüye düşen yüksek Milli Gelir payının uydurma olmadığı köyün üretiminden de bellidir:

"1520 dekar bağ var, 11.400 elma ağacı, yılda 57 ton alımı olan... 3800 armut ağacından 6 ton ürün alınıyor. 15.200 kayısı ağacından 200 ton kayısı elde ediliyor. 300 ceviz ağacı 2 ton (doğrusu 10) ceviz veriyor sahiplerine toptan, 400 inek, 2000 koyun, 300 keçi, 1500-2000 kümes hayvanı, 175 kovan arı." "Karaözü köyünün yıllık süt ürünü 60.000 kilo, 27.000 yumurta, 1000 kilo bal, 2000 kilo yapağı, 42 bin kilo pekmez, 3000 kilo şarap, 19 bin kilo turşu, 50 bin kilo kuru meyva, 1000 kilo reçel." "Yüzden fazla dikiş makinesinin bulunduğu Karaözü'nde 3 terzi. 17 bakkal, 1 fırın, 1 otel, 2 kalaycı, 1 şarap evi, bir de demirci var." (age, 21)

Karaözü'nün okul ve eğitim başarısı, bu maddi temeller üzerinde tutunmuş ve soysuzlaşmadan yücelmiştir. Bunu, oradaki gelişimlerin basit tarihçesi bile yeterce göze çarptırabilir. Yılları ve olayları şöylece sıralayalım:

1928 yılı *Lâtin harfleri* çıkar çıkmaz, varlığından habersiz bulunduğumuz Karaözü fırsatı kaçırmaz, Cumhuriyeti ve eğitimi ciddiye alıp, kendi kendine *İLKOKUL'unu* kurar.

Karaözü tam bir çeyrek yüzyıl, 1928'den 1956'ya dek kaderiyle başbaşadır. İlkokuldan da ötelere geçemez.

1952 yılı çokpartililiğin izafi serbestliği çıkar çıkmaz, Karaözü gene hiçbir dış itme beklemeksizin, *fırsatı kaçırmaz*, bu yol demokrasiyi ama tam köy üretiminin beklediği anlamda gerçek demokrasiyi ciddiye alıp KOOPERATİF'ini kurar.

"1952 yılında kurulan Tarım Kredi Kooperatifi ise, o yıl 130 bin lira (itibari sermaye) ile başlamış... Hâlen 60.000 liralık ortaklık payı tahsil edilmiş... 400.000 lira ikraz yapıyor. 17.000 öz kaynağı, 24.000 lira da yedek akçası hesapta." (age, 21)

Bu ekonomik teşkilâtlanma ve cihazlanmasının üzerinden 5 yıl geçmez, Karaözü köyü ekincil (kültür) ve yedimcil (idare) alanlarında şehir standardına girer:

A) 1956: EKİNCİL sonuç: *"Bugün 500 bin lira değeri olan Karaözü ilk ve orta OKUL'u"* (age, 21) doğar.

B) 1957: YEDİMCİL sonuç; *1957 yılında BELEDİYE ye kavuşan Karaözü'nde. Belediye'nin sahibi olduğu bir kamyon var, ayrıca bir de traktör."* Ve: *"Okul olarak yapılan halen belediye OTEL'i olan yapı."* (age, 21)...

Çok basit ve tesadüfmüş gibi gelen bu gidişte, sessiz sedasız iki, küçük olduğu kadar yüksek sosyal anlamı *olağanüstülük* gözden hiç kaçmamalıdır:

1) 1940-41 yılları, Türkiye'de toptan ünlü *"İlkokul Seferberliği"* oldu; sayın "özel teşebbüs"ü devlet eliyle köye de sokup yoktan varedilmek "ülkü"sü güdüldü. İrili ufaklı müteahhitlerimize yaptırtılmış veya kaptırtılmış nice köy ilkokullarının kaç yıl içinde yaramaz duruma girdikleri göz önüne getirilsin. Karaözü'nün kendi eliyle kurduğu ilk İlkokulu 35 yıl sonra yaramaz duruma girmek şöyle dursun, otelleşmiştir! Tek başına bu olay bile, bize, Karaözü'nde okul ve eğitim gibi ekonomiyi de sağlama bağlayan, okul ve ekonomiden özlü bambaşka, olağanüstü sosyal bir gücün yatmakta olduğunu göstermez mi?

2) Türkiye'de bir traktör (1936 ve 1959 yılları) 74.9 hektarlık toprağı eker. Karaözü'nün yüzölçümlü 42 kilo-

metre kare: 420 hektardır. Türkiye'de tüm toprakların 1938 yılı % 17.2'si, 1959 yılı % 20.9'u, demek beşte biri ekilir. Karaözü'nün beşte bir toprağı 85 hektarı geçmez. Bunun nasda bırakılan (Türkiye 1959 ortalaması % 34.5'ten) 28.92 hektarı çıkarılır ise, geriye 55.08 hektar kalır. Karaözü'nün 1 kamyonu şöyle dursun, yalnız 1 tek traktörü, bütün ekilir topraklarının hepsini işledikten başka 20 hektar da açıktan işleyebilir. Karaözü'nün genişçe meyvacılık yaptığı, yani ekilir toprağının önemli bir bölümüne hububat ekiminin gerektirdiğı kadar traktör işi buİunmadığı göz önüne getirilirse, Karaözü bir tek traktörü ile kendisi gibi iki köyün ekimine yetişebilir... Böylece, Türkiye'ye sokulmuş 41.896 traktörün trajedisini Karaözü örneğı açığa vurmuş olur. Sahiden yurtsever ve köylücü olsaydık, o kadar traktörle şimdi ekilen topraklarımızın 3 misli yeri, tekniğın ve bilimin son sözüne göre en rasyonelce işleyebilirdik. "Özel teşebbüs" adını taktığımız mirasyediliğimizle 41 bin traktörü çarçur edip, dışarıdan buğday dilenecek duruma soktuk memleketi!

Demek, Karaözü'nü verimlendiren şey kuru traktör değil, traktörün kullanımıdır. İdarecilerimiz, bizim gibi geri ülkede Milli şuarsuzluk anlamına gelen basmakalıp "serbest rekabet" eğilimleri ve Marşal yardımının iki büklüm edici şartları altında: Traktörleri, köy otlaklarını yutan canavarlar gibi kişi tekeline verdiler. Ve 5 yıl içinde traktörlerden Ortak malı olanlarının % 80 ini, Orta-malı olanlarının % 77'sini özel kişiye geçirten şartları dayattılar. O yaman akıntı önünde bile, Karaözü, başka 18 benzeri gibi, kendi traktörünü ORTA MALI (Belediye mülkiyeti) durumunda koruyabildi, açığı gözlere kaptırmadı.

Bütün bunlar gösteriyor ki, Karaözü'nde, en ağır basıcı politik ve ekonomik kanunlardan üstün bir toplum gücü, başka köylerimizde görülmemiş bir *toplumcul* "nükleer enerji" rol oynamaktadır.

Bu nasıl olur? "Ekonomi" adlı "kaadir'i mutlak" gizİitanrıyı bile dize getiren sosyal güç olur mu?

KARŞILIKLI (KÜLTÜREL-EKONOMİK-SOSYAL) ETKİLER

Türkiye'de "Cumhuriyetin temeli kültür" sayıldığı için, ekonomi istatistikleri okul ve eğitim istatistiklerinden daha gelişkin değildir. Gene de birinci ilgi, Cumhuriyetin 4. yılı, - Karaözü'nün İlkokulu yapılırken- "kaç baş" insanımız bulunduğu gibi bir iktisat konusuna karşı gösterilmiş ve o günden beri her 5 yılda muntazam nüfus sayımı yapılmıştır. Öteki ekonomi olayları, nüfustan 10, 20 yıl sonra, İkinci Cihan Savaşının yaklaşması veya bitmesi gibi dış etkiler altında kafalara dank etmiştir: Ekilen yerler 1938'den beri, Milli Gelir 1948'den beri hesaplanmıştır.

"Özel teşebbüs" diye bunca kırılmamıza karşılık, herşeyimiz gibi Milli Gelir araştırmamız da "özel" teşebbüsümüzle olmamış, dışarıdan dayatılmıştır. 17/26 Nisan 1951 günü Başbakan Adnan Menderes, İstatistik Umum Müdürlüğüne şu emri yazmıştır:

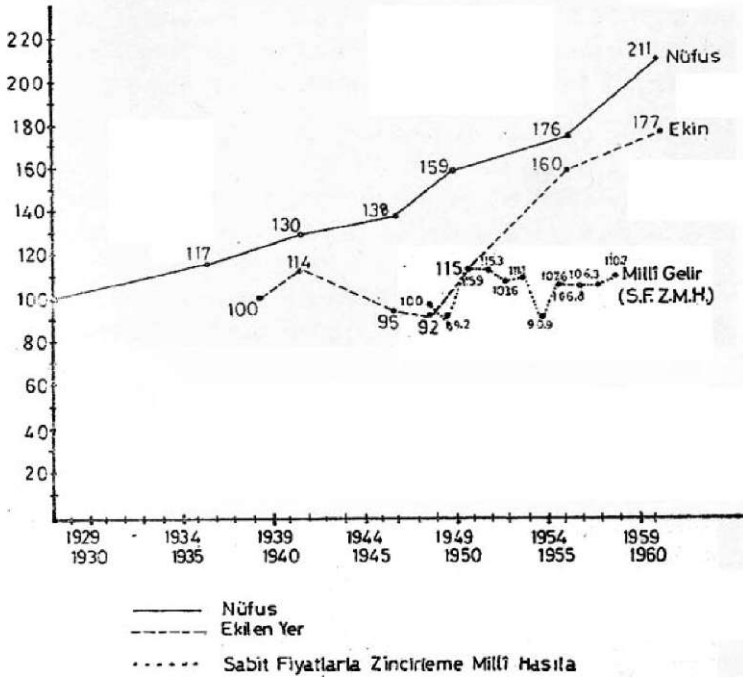
"Memleket ölçüsünde sayımlar dolayısıyla ("çok lüzumlu olan Milli Gelir ve Milli Gider tetkiklerine") ve gerekse Tediye Muvazenesi tahminlerine yarayacak araştırmalara henüz başlanmamış olduğu da bir hakikattir."

Bu itirafın açıkladığına göre, Milli Gelirimizin hesabı AVRUPA İKTİSADİ İŞBİRLİĞİ TEŞKİLÂTI bakımından işlenmiştir. Netekim o teşkilâtın Milli Gelir Şubesi Müdürü Prof. J. R. N. Stone, Hindistan dönüşü ikinci defa çağrıldığı Ankara'ya uğrayınca Türkiye Başvekiline: *"Bir Türk iktisatçısını kendi teşkilâtında yetiştirmek suretiyle yardımım dokunabilir"* kanısını bildirmişti. "Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı Muhabese ve İstatistik Şubesi Müdürü ve Milletlerarası Milli Gelir Araştırma Enstitüsü Başkanı ve Amerika Birleşik Devletleri Ticaret Nezâreti Milli Gelir Şubesi Müdürü Milton Gilbert" de 15.11.1953 günlü raporunda Türkiye hükümetine: *"Türkiye Milli Gelir tahminlerinin oldukça kısa bir zamanda yapıldığını ve (tahmini yapan grubun) hariçle temaslarının çok az olduğunu nazara alarak... bellibaşlı tahminleri daha makul ve sahih esaslara istinat ettirmek bakımından atılması icabeden adımlar hakkında bâzı mütalealar"* öne sürmüştür.

Demek Milli Gelir hesaplarımız kökü dışarıda "Tahminlerdir. Tam gerçeği yansıtmazlar. Öyle de olsalar, aynı ellerden çıktıkları için kıyaslamaya elverişli. Biz cârî fiyatlarla (yani enflasyonun düşük kâğıt parasına göre oynak fiyatlarla) yapılmış ve kıyaslamaya elverişsiz tahminlerden ise, gerçeğe daha yakın olan SABİT FİYATLARLA ZİNCİRLEME MİLLÎ HÂSILA tahminlerini Milli Gelir rakamı sayıyoruz.

Nüfus, Ekilen yerler ve Milli Hâsılanın (Sabit Fiyatla Zincirleme Milli Gelirin) yıllar içinde gidişlerini çizen (Grafik No. IV)'e bakınca ne görüyoruz?

GRAFİK No. IV- Nüfus, Ekilen Yer, Milli Gelir Yüzdeleri

Nüfusumuz 33 yıldan beri aksamaksızın artıp iki katını geçmiştir. (% 211). Bu artış, 1935 e kadar her yıl binde 21.3 iken, 1940 yılı binde 19.8'e, 1943 yılı binde 10.7'ye düşmüştür. Düşme, İkinci Cihan Savaşında 1 milyon gençimizin silâh altına alınması yüzünden üreyemez oluşundan ileri gelir. Savaş biter bitmez, nüfusumuz, geçmiş eksiği-

ni gidermek isterce, 1950 yılı binde 22'ye, 1953 yılı binde 28.1'e, 1960 yılı binde 29.3'e çıkabilmiştir.

Ekilen yerlerin orantılı gidişi, nüfusun orantılı gidişine paraleldir. 1938 ve 1939 yıllarında yüzde 14 artar. 1940 yılı savaş yüzünden azalma başlar. 1945 ile 1948 arası, 1938 orantısına göre yüzde 5 azalır. Sonraki 10 yıl durmaksızın dikine çoğalarak, 1955 yılı yüzde 167 oranı ile nüfus artışı orantısına değecek kadar yaklaşır. Ancak ondan, 1955'ten (D.P.'nin açık diktasından) sonra Nüfus % 35 arttığı halde, Ekilen yerler ancak % 14 (Nüfusun yarısından az) çoğalır.

Milli Gelir artışı, Nüfus ve Ekilen yer artışları temposunun çok gerilerinde kalır. 1948 ile 1958 arasındaki nominal demokrasi on yılında: Nüfusumuz % 50, Ekilen yerlerimiz (yüzde 95 ile 175 arası) % 40, Milli Gelir (yüzde 100 ile 110 arası) % 11 artmıştır. Bu gidiş, tam Kaimi Çin Kuuli'si ile Hint Parya'sının 19. yüzyıldaki kaderidir.

Milli Gelir çizgisinde iki çöküntü görünüyor: Birisi Tekparti diktasının son 1949 yılı % 10.8, ötekisi Çokparti çağının nispi demokrasiden diktacılığa geçişi sırasında, 1954 yılı % 9.1 Milli Gelir azalışıdır. Tekpartinin iktidarı nispi demokrasiye bıraktığı 1950-51 yılı ansızın % 15.9 kadar bir Milli Gelir artışı göze çarpar. Bu inip çıkmalar, eğer her 5-10 yılda bir gelen klâsik ekonomi krizinin az ateşli nöbetleri değilse, - ki Türkiye'nin o klâsik büyük sanayi çemberine girdiği pek söylenemez- bize şunu gösteriyor: Türkiye'de, en politika dışı bırakılmış ve anlamaz sayılan köylü yığınlarının bile, diktatörlük önünde, bütün milletle birlikte, hatta her sınıfımızdan fazla, çaişma verimini kısıp % 10 (onda bir) alçalttığını, demokrasi önünde ise, % 16 (onda bir buçuktan fazla) yükselttiğini belirtiyor!

Bu durum, politikanın ekonomi üzerine tepkisini açığa vurur.

EKONOMİK TEPKİ: D.P. "MUCİZESİ"

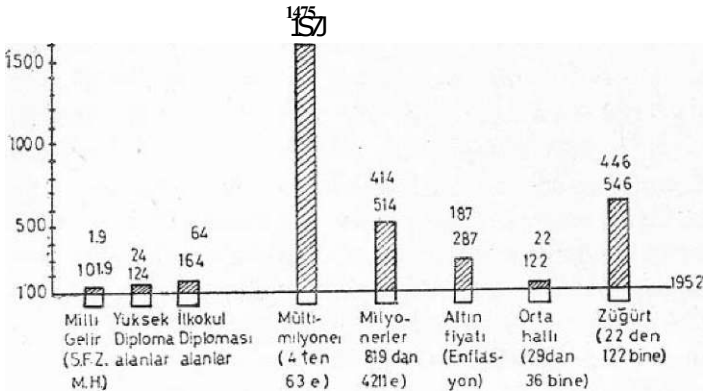
Yenilikçi görünen bir "aydın" profesörümüz, DP devrini Türkiye'nin "*Altın çağ*" diye ilân etmişti. Bu çağ, 1948 ile 1958 arasında göklere çıkarılan 10 yıllık siyaset kışkırtması-

nın yankısıdır. Ve hâlâ sürüp gitmektedir. Oysa iktidarlı, iktidarsız 10 yıllık DP saltanatında, câri fiyatla (enflasyon adlı resmî kalpazanlık oyunu ile) değil, sabit fiyatla zincirleme Milli hâsıla, DP iktidarından önce 1950 yılı, 1948 yılına nispetle % 115.9'dur. 1958 yılı bu nispet % 110.7'ye düşmüştür. Demek Milli Gelirin % 15.9 artışı DP iktidarından öncedir. 8 DP iktidar yılında Milli Gelir artmak şöyle dursun, % 5.2 eksilmiştir. (1948 ile 1958 arasında sabit olmayan câri fiyatlarla % 76.6 artmış gösterilen Milli Gelir, kâğıt para şişirmesi bir göz boyacılığıdır.) Rakamlar DP iktidarı zamanında yayınlandığı için kimsenin DP aleyhtarlığı öne sürülemez.

Öyleyse, birçoklarının hâlâ tadı damaklarında kalmış, dudaklarını şapırdatarak andıkları DP "refahı" nı sağlamış "Hareketli Ekonomi" yalan mıdır? Bugün hâlâ iki siyasi partiye DP oy sürülerini miras bırakan tahrikatın kaynağı yok mudur? Millet için her yıl Milli Gelir tümü gerçekten yüzde tam 6.5 (altı buçuk) azalırken gözleri döndüren kazanç furyası nedir? Millet için gerçekte azalan Milli Gelirden bir avuç azınlığın "Özel Sermaye" biriktirme bahanesi altında arslan payı alarak, han, hamam, apartman, çiftlik ve hepsinin üstünde -hâşâ- Tanrı taâlâ gibi "kaadir'i mutlak" BANKA kurmasıdır. Bu gidişin rakamla ifadesini, ne derece eksik olduğu bilinen Gelir Vergisi beyannamelerinden okuyabiliriz;)

{Gak Nâle bakma ne göüyouz?

* GRAFIK No:V-İSSİyılı 100 olan sayıların 1950 cila ulaştıkları ora Mı.

Grafikte Milli Gelir (Sabit zincirleme fiyatlar) ile Yüksek öğretim ve İlkokul diploması alanları sol yana, gelir vergisi beyannamelerine göre kazanç zümrelerini sağ yana koyduk. Ayda net 6143 ilâ 83.333 lira geliri olanlara MİLYONER, yılda 1 milyondan yukarı geliri olanlara MULTİMİLYONER dedik. 1959 rayici üzerinden ayda 1804 ilâ 5250 lira kazananlara ORTAHALLİ, 1 ilâ 1804 lira ayık kazancı olanlara ZÜĞÜRT adını verdik. (1804 lira aylık alan bizde lord sayılırsa da, istatistiklerin ayırt imkânsızlığı yüzünden böyle yapmak zorunda kaldık.) Milyonerlerle Ortahalliler arasına Altın fiyatlarını, yani zenginleşenlerle züğürtleşenlerin zit talihlerini belirten enflasyon derecesini koyduk...

Orada, 7 DP yılı, gerçek Milli Gelir (Sabit Fiyatlarla Milli Hâsıla) yüzde iki (% 2), Nüfus yüzde yirmi (% 20) artarken: Milyonerlerin sayısı 4 katından aşırı (% 514), Miltimilyonerlerin sayısı 15 katına yakın (% 1575) çoğalmıştır. Ortahalliler, ancak Nüfus ve Yüksek okuldan diploma alanlar kadar, Züğürtler ise, Milyonerler gibi dört buçuk kat (% 546) artmışlardır. 7 yılda yüzde iki kata yakın (% 187) artan enflasyon (resmi kalpazanlık), bir yanda Züğürtlerin ellerindeki avuçlarındakini sezdirmeksizin alıp sayılarını arttırmış, ötede züğürtlerden aşırıdıklarını milyonerlere ve aşırı milyonerlere aktarıp onların da sayılarını arttırmıştır. Bir AP yüksek idarecisi Mahalli Seçimler için yaptığı radyo konuşmasında, babayanice diyordu: *"Bazıları bizdeki zenginleri Kırk Haramiler gibi tasvir ediyorlar; canım, her memlekette zengin, fakir bulunmaz mı?"* Bulunur ama başka memleketlerin zenginleri Milli Geliri ve züğürtlerin gerçek yaşama standardını nispeten olsun arttırmadıkça kendi milyonlarını yığmamışlardır. Bizde tersine: Milli Geliri 7 yılda hemen hiç arttırmaksızın milyonerler yetiştirilmişse, buna kaç Harâmi-ler demeli? Onu da Beyannameleri söylüyor.

Milyonerlerimizin 7 DP yılında millet zararına 5 ilâ 15 kat çoğalmaları korkunçtur. Ama bu çoğalış nominal ve nispidir. Sayı bakımından milyonerler 819 kişiden 4211 kişiye, miltimilyonerler 4 (dört) tüzel veya gerçek kişiden 63 kişiye

ancak çıkmışlardır. Sırf sayıları bakımından Geİir Beyannamelileri içinde milyonerler yüzde 1'den 2'ye, mültimilyonerler yüzbinde 6'dan 33'e çıkmışlardır; tüm Türkiye nüfusu içinde ise 1952 yılı milyonerler bir milyon kişimizde 3 kişi iken, 1959 yılı 2 kişi olmuşlardır; mültimilyonerlerimiz de 1952 yılı on milyon kişimiz içinde 1 kişi iken, 1959 yılı 2 kişi olabilmişlerdir. Şimdi 2 milyoner yetiştirmek için 1 milyon Türk'ü, 2 mültimilyoner yetiştirmek için **10 milyon** Türk'ü Demokrasi adına hem de haraca bağlayıp soyup soğana çevirmenin adına Haramilik mi, helâlcilik mi denir?

DP çağı, para babaları için elbet "*Altın çağ*" olmuştur; ve o çağda, milyonerliğin davulu elbet kuru kalabalıkların kulak tozlarını patlatarak, ceplerindeki metelikleri gibi, vicdanlarındaki oyları da çalmayı bilmiştir. DP'nin bütün: "AZAMET ve İNHİTAT"ı [ULULUĞU ve ÇÖKÜŞÜ] da orada, el çabukluğu ile yarattığı sosyal tezatlarda, başına topladığı Milli ve milletlerarası siyaset cinlerinde, en sonra, Arapların: "*Elcezâü miri cinsel amel*" (Ceza işlenen suç türünden olur) sözünce, "kansız" 27 Mayıs trajedisiyle, yarattığı hayat pahası kadar yüksek idam sehпасına çıkmakta özetlenmiştir.

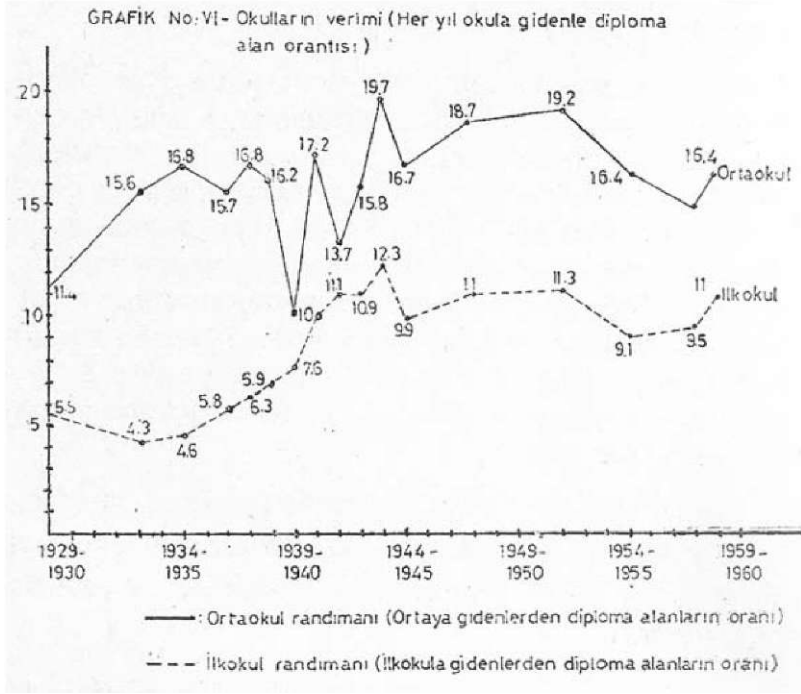
Bu durum, sinsi sinsi gelişen ekonominin, bilinçaltı kadar gerginlik ve patlangıçlı sosyal münasebetler yolu ile politika üzerine ne yaman etki ve tepkiler yaptığını açığa vurur.

EKONOMİYE ZIT TEPKİ; KÜLTÜR PARADOKSU

Şimdi, ekonomi temeliyle kültür yapısı arasındaki münasebete geçelim.

Eğer, okul ve eğitim *doğrudan doğruya* ekonomi faktörüyle yürüseydi, örneğin, Nüfusta, Ekilen yerlerde ve Milli Gelirde olduğu gibi, okul ve eğitim hayatımızda dahi: İkinci Cihan Savaşına girilirken bir gerileme, 1950-51 yılında ise ansızın bir kısa ilerleme ve ilh. görülürdü. Bunu anlamak için, geniş halk yığınlarımızı en yakından ilgilendiren kültür ibresini (ilk ve ortaokullarda okumakta olan öğrenci sayıları ile diploma alanların sayılarını karşılaştırarak elde edilecek orantıları) izleyebiliriz.

(Grafik No. VI)'ya bakınca ne görüyoruz?

Okul ve eğitim grafiklerinde başlangıç (1928) yılı, son (1958) yılıdır. Okullarda verim: 1928-29'da % 5.9 ve 1958-59 yılı % 5.4 oranındadır. Ortaokulun verim yüksekliği, İlkokulun veriminin 1928'de iki katından (% 207), 30 yıl sonra yalnız dörtte üçü kadar fazla (% 172.5) olur. İlkokulda okuyanın diploma alma şansı, Ortaokuldakinin şansından: ilk Cumhuriyet günlerinde yarıdan az iken, son günlerde % 40 azdır.

1928 ile 1936 arasında: İlkokula gidenlerle ilkokuldan diploma alanlar arasındaki yüzde düşüş nedendir? 1928 yeni Latin harflerinin mecburileştiği ve öğretim kampanyasının Atatürk'ü başöğretmen saydığı yıldır. Yeni harfler Ortaokulda diploma alanların oranını şiddetle arttırırken, İlkokullarda diploma alanların yüzdesini neden bu kadar düşürmüştür?..

Gene Atatürk'le ilgili çok dikkate ve şaşmaya değer bir okul olayı var: Önce İlkokul verimi % 6, Ortaokul verimi % 16 gibi birbirlerinden 2-3 kat farklı bir ayrılıkla ta 1938 yılına dek giderlerken, ertesini 1939 yılı, Atatürk'ün ölüm yılı, Ortaokulun verimi, tepesi aşağı yıldırım çabukluğu ile düşer, İlkokulun verimi ise, tersine başyukarı çıkar. Öylesine ki, grafikte, iki ayrı okulun verimleri bir ân hemen hemen birleşir gibi olurlar: 1939-40 yılı Ortaokul verimi 10.2'ye düşmüş, 1940-41 yılı İlkokulun verimi 10'a çıkmıştır!.. Ortaokullar: "Atamız gidiyor, artık okuyup da ne yapalım?" ve İlkokullar: "Atamız gitti, aman daha çok okuyalım!" mı demişler? Yoksa ufukta İkinci Cihan Savaşının fırtına bulutları çakarken, öğretmenlerin yahut çocuk velilerinin ruhlarında (İlk ve Ortaokullar için) ters sonuçlu değişiklikler mi olmuştur?.. Orasını "uzmanlarına" bırakalım.

Şurası tartışılmaz bir gerçektir: 1939-40 "fatidik" yılları ile birlikte, İkinci Cihan Savaşı başlarken, İlkokul ve Ortaokul verimlerinin tersine orantılı gidişleri birdenbire paralelliğe döner ve bu paralellik son istatistiklere dek şaşılacak bir intizamla yürür. Bu tabii birşeydir. Pek tabii olmayan şey: Savaş yıllarında Nüfus ve Ekilen yerler azalırken, bu ekonomik gerileyişe zıt olarak okul verimlerinin çoğalmasındır. Netekim, Savaş sonuna doğru, ekonomi grafikleri yükselmeye başlarken, gene tersine, Okul grafikleri alçalmaya başlar.. Tek sözle Kültür gidişi, Ekonomi gidişine zıt olmuştur. Demek EKONOMİ ile KÜLTÜR arasına, başka halkalar girmiş, başka etki yapmıştır.

İlk ve Ortaokul verimleri Atatürk yaşarken birbirine zıt olup, İlkokul verimi çok düşüktür; ondan sonra İnönü ile birlikte her iki okulun verimleri paralelleşir, İlkokul verimi iki katından daha yüksek olur. Bu, İnönü'nün Atatürk'ten çok kültüre önem verdiğini mi gösterir? Geniş çapta sosyal olayları, sosyal sembol de olsalar, sırf kişilerin eğilimlerine bağlamak, neticeyi sebep yerine geçirmek olur. Gerçi 1939 yılı İlkokula gidenlerle diploma alanların yüzdesi 7.6 iken, 1940 yılı birden 10'a, 1941 yılı 11.1'e, 1943 yılı 12.3'e çı-

kar; bu, İnönü zamanı açılan "İlkokul Seferberliği" üzerine görülmüştür. Seferberlik, İlkokul verimini bir manivela vuruşu ile iki katına çıkarmıştır. Ama seferberliği gerektirmenin de Cihan Savaşı önünde ekmek meselemiz olduğu unutulamaz.

Her ne olursa olsun. Savaştan önce İlkokulda okuyanların yüzde 5 ilâ 7'si güçlükle diploma alırlarken, Savaş yılları 9 ilâ 11'i diploma almaya başlamıştır. Bu hâl köyde kültürü destekleyecek ekonomi imkânlarının iki kat arttığını mı gösterir? Hayır. 1940 ile 1945 arasında EkiIen yerler beşte bir kadar (% 19) azalmıştır. Çocuklarımız Cihan Savaşı ile daha mı zekileşmişlerdir? Bu da olamaz.

Durum, kültürün üzerine, doğrudan doğruya tabii ve iktisadi sebepler dışında, sosyal ve politik amaçların etki yapabildiğini açığa vurur.

Netekim, ekonomi ile kültür veriminin zıt gidişi İkinci Cihan Savaşından sonra da durmaz. Savaş biter bitmez, ekonomi gelişimi Nüfus ve Ekilen yerlerce olsun yükselirken, İlkokulların verimi hemen düşmeye başlar.

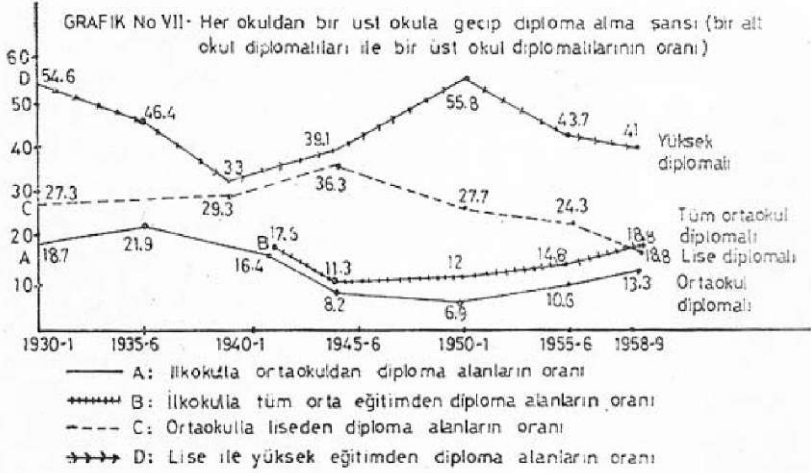
İnönü henüz iktidarda bulunduğuna göre, bu gerilemede kişi dileğinin pek az rol oynadığı anlaşılır. Çokpartililik mi sebep?.. Derken DP iktidarı gelir. Ekonomi faktörleri aynı kaldığı söylenemezse de, okul verimleri ekonomi gidişi ile nispet kabul etmeyecek kadar büyük ölçüde alçalmaya başlar. DP'nin iktidara etki yapmaya başladığı 1951 yılı ortaokul verimi yüzde 19.2, ilkokul verimi de 11,3 iken, 1957 yılında ortaokul verimi 14,8'e, ilklın verimi 9,5'e düşer. Koparılan "*Görülmemiş Kalkınma*", milyonda 2 kişiyi göklere çıkarmış, 999 bin 998 kişiyi şaşkına çevirmiş olduğu için, vaat edilen "*Nurlu İstikbâl*", vadedilenleri yüzde 2 ilâ 5 daha az kültürlü, vâdedenleri Yassıada suçlusunu yapmaktaki sonuçlanmıştır.

KÜLTÜRÜ ETKİLEYEN TOPLUM: DİPLOMA ŞANSI

Sosyal etkinin kültür üzerine daha doğrudan doğru nasıl ağır bastığını görmek için, çocuklarımızın her okuldan bir üst okula geçme şanslarını örnek gibi ele alabiliriz. Bunu

yapmak ve anlamak üzere, her alt okuldan diploma almış çocuk sayısı ile ondan bir üst derece okuldan diploma almış çocuk sayısını karşılaştıralım.

(Grafik No. VII)'ye bakınca ne görüyoruz?

İlkokuldan diploma almış olanların sayısı 100 iken ortaokuldan diploma alanların sayısı düz (A) çizisi ile, meslek okulları da dahil olmak üzere bütün orta öğretimden diploma alanların sayısı dikenli (B) çizisi ile gösterilir. Ortaokuldan diploma alanların sayısı 100 iken (bu 100 içinde tüm orta öğretim diplomalıları bulunur), liseden diploma alanların sayısını noktalı (C) çizisi ve liseden diploma alanların sayısı 100 iken yüksek öğretimden (tüm yüksek okul ve fakültelerden) diploma alanların sayısını oklu (D) çizisi gösterir.

Cumhuriyetin 7. yılı, ilkokuldan diploma alanların 5'te 1'ine yakını ortaokul diploması alır; ortaokul diplomalıların 4'te 1'i liseden diploma alır (% 2,3 fazlasıyla); lise diplomalarının yarısından çoğu (% 4,6 fazlasıyla) yüksek öğretimden diploma alır idi. 1930 ile 1940 arası Türkiye'nin tüm ekonomi istatistikleri bulunmamakla beraber, Atatürk'ün son 10 yıllık hayatı boyunca ekonomimizin düştüğü, ge-

lişmediği söylenemez. Son 3 yılda ekilen yerler yüzde 14 (10 yılda % 46,6 olmalı, demek yarı yarıya), nüfus 10 yılda % 23, gene 10 yılda brüt elektrik üretimi toptan % 273, endüstri elektriği % 800 artmıştır. Buna karşılık, ortaokul diplomalıların lise diploması almaları şansı pek az (% 2) artmış, ilkokul diplomalıların ortaokul şansları ilk beş yılda biraz (% 2,2) artarken, ikinci beş yılda onun iki misli (% 5,5) düşmüştür. Lise diplomalılarının yüksek öğretim diploması alma şansları ise bütün on yıl süresince tepesi aşağı düşerçe alçalmıştır. (% 21,6 alçalış: Yarıdan fazla şanslı üçte bire düşer). Bu gösteriyor ki, ekonomi gelişmesi, sosyal gelişimle paralel gitmezse, kültür gelişimi de gitmez hatta ekonominin tersine gider. Yani, kültüre doğrudan doğruya ekonomi değil, sosyal durum etki yapar, politik durum etki yapar. Anlaşıyor: Cumhuriyetin ilk günlerinde Birinci Cihan Savaşı ve Kurtuluş Savaşı ile seyrelemiş olan aydınları sırf Devletin memur kadroları için çoğaltmak gerekmiş. Bu kadrolar doldukça, normal üretim ihtiyacına karşılık düşmeyen aydın üreyişi istenmez veya imkânsız görülmüştür. 1935 yılındaki CHP Kongresinde: "Bize fazla diplomalı gerekmez" anlamına gelen kararlar alınmıştır. Sonra, -Reşat Nuri rahmetlinin "**Turnike**" adını verdiği birimde- çocuklarımızın daha yüksek öğretime çıkma çabalarına karşı engeller arttırılmıştır. Demek kültüre genel ekonomi dışında zıt sosyal ve politik tepkiler yapılmıştır.

İkinci Cihan Savaşı sırasında, ilkokuldan diploma alanlara nispetle ortaokuldan diploma alanlar, (iktisat güçlerinin alçalması üzerine büsbütün çabuklaşan bir tempoyla) alçalır ve hemen hemen 1930 yılındaki şansın üçte birine doğru iner. Ancak Savaş yılları dışarıdan mal sokma (ithalât) durup, her malın içeride üretimi zarurileşince, sanat okulu ve enstitü gibi mesleki orta öğretim müesseselerinde kalifiye işçi yetiştirmek yoluna girilir. Ona rağmen orta öğretim şansı Savaş bittiği yıl (1945'te) on yıl evvelkinin yarısı kadar düşüktür.

İkinci Cihan Savaşı yıllarında lise ve yüksek öğretim şansı orta öğretim şansı ile taban tabana zıt olmak üzere birden artmaya başlar. Bu artış lise için % 9, yüksek öğretim için % 6,1 olur. Lise-yüksek öğretim çizileri mutlak bir paralellikle yükselirler. Neden? Çocuklarımız birden lise ve yüksek öğretim diploması alacak kabiliyetlerini nasıl boyuna arttırabilmişlerdir? İşte burada, iktisadi gerilemeye zıt olan ilerlememizle, dünyanın belki hiçbir ülkesinde görülmemişçe biz bize benzeriz: Belki öğretmenlerimiz can kaygısı ile "Turnike"yi eskisi kadar sıkıştırmışlardır; ama başlıca gerekçe şudur: Hep bildiğimiz gibi, çocuklarımız, askere elden geldiğince geç gitmek ve savaşa er değil subay olarak girmek için canlarını dışlerine takmışlar, velilerini bu yönde davrandırmışlar, her ne pahasına olursa olsun lise ve yüksek öğrenim diploması almaya yarışmışlardır.

Bunun böyle olduğu, savaş biter bitmez lise şansının hemen (1945 yılı ile birlikte) alçalmaya başlamasından bellidir. Hele lise diplomalıların subaylık şansı kalktıktan sonra, lise gayreti büsbütün sönmüş, düşe düşe, 1958 yılı orta öğretim şansının bile (binde bir de olsa) altına düşmüştür... Bakın geri ülkelerde, kültür kadar yücelerde uçan bir kuşu hangi oklar yaralayabiliyor!

Savaş bittiği halde bitmeyen, tersine, yükselmekte direnen tek şans, yüksek öğrenim şansıdır. Subaylık hakkı yalnız yüksek okullulara verildiği için mi? Yoksa 1945'e dek yüksek okullara geçme şanslarını zorlayan liseliler, bir yol yüksek öğretime girince, öğretim süresi olan beş altı yılı bitirmeden edemedikleri için mi? Yahut çokparti gürültüleri çok okuyanlara güldüğünden mi? Her ne sebeple ise, herhalde "iktisadi" olmayan sebeplerle, yüksek öğrenim şansı, ta 1950 yılına dek yükselmekten geri kalmaz. Ama o yılla birlikte iktidarı ele geçiren D.P., yüksek öğrencilerin sonradan kendisine karşı isyan etmekte haklı çıkacakları biçimde, Büyük Millet Meclisi'nde yemin pusulasını bile yanlışsız okuyamayacak kadar okur-yazar düşmanlarının iktidarı olarak,

yüksek öğretimi alaşağı eder. 1950 yılı, Cumhuriyetin balayı yıllarındaki yüksek öğrenim şansını bile % 1.2 aşan yüksek öğretim diplomalılarından imza atmasını bilmez parababalarının öcü alınır: 1958 yılı yüksek öğrenim şansı % 14.8 bir tekerlenişle, İkinci Cihan Savaşı sonundaki düzeyinde hizaya getirilir.

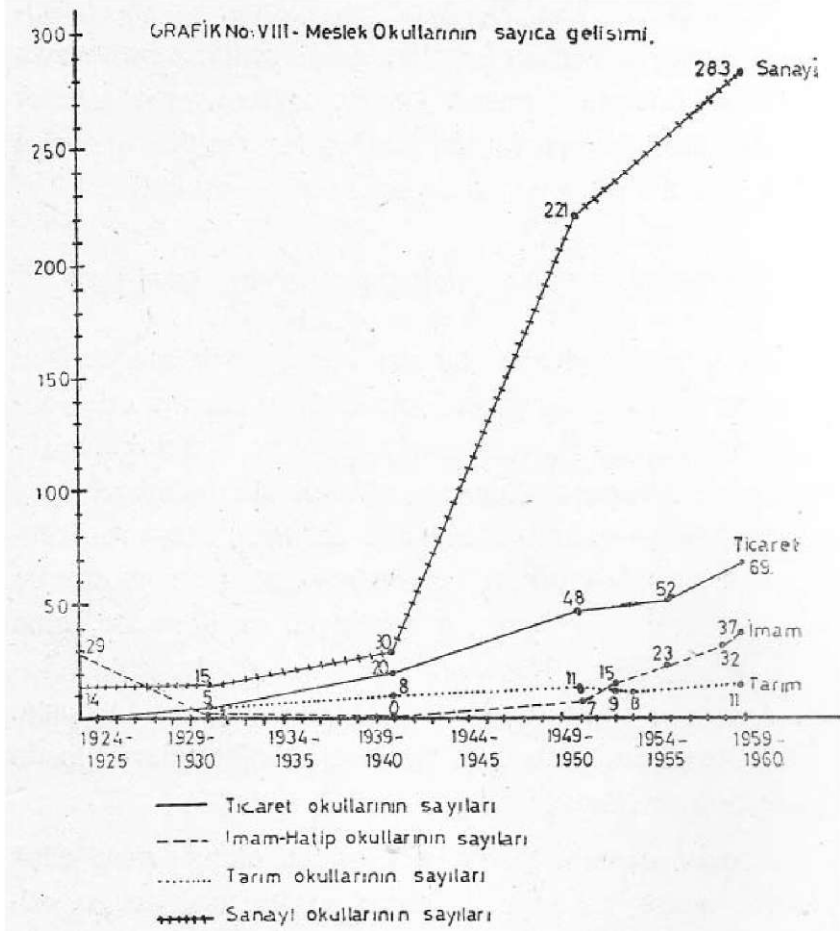
Buraya dek, hep öğretimin "şans" olduğunu tekrarladık. Anlatırken o "ŞANS"ının ne olduğunu gördük. Gerçekte, çocuklarımızın okullardan diploma alıp almayış "şansları" kendi kabiliyetlerinden ziyade, ana-babalarının maddi imkânları kadar, politikacılarımızın isteyip istemeyişlerine de bağlıdır. Demek toplum veya siyaset işleyişi, insan iradesi kültür üzerine hiç değilse ekonomi kadar, bazen ekonominin tersine etki yapabilir.

EKONOMİYİ BELİRLENDİREN SOSYAL ŞARTLAR

İnsan münasebetleri bir yol "*Sosyal şartlar*" denilen biçimlerini aldılar mıydı, yalnız kültür alanına etki yapmakla kalmazlar. En sarsılmaz, kahredici kanunlarla güdüldüğünü bildiğimiz *Ekonomi* alanına da inanılmaz karşılık tepkilerde bulunurlar. Nüfus üremesi, toprak üretimi, Milli gelir çok sessiz, yavaş gerilimli gidiş tutarlarsa da, toplumumuzun şaşmaz yönelişini *en sonunda* ama neden sonra, eğer bırakılırlarsa, o maddi gidişler tayin ederler. Ancak o gidişler, ekonomi serbest olsun olmasın, kendi başlarına, insanüstü güçlerle güdülmezler, insan gücüyle yürütülürler.

Sosyal etkilerin kültür ve ekonomi alanını nasıl allak bulak edebileceklerini, heyecan yarattıkları, duygu, düşünce, dilek maceralarını yaşattıkları için en göze çarpıcı sonuçlar gösteren *Kültür* alanından bir örnekle endeksleştirelim. Cumhuriyet tarihimizde okul ve eğitim olayları, hiçbir akla şıkar (rasyonel) ekonomik sebebe bağlanamayacak altüstlükler geçirir. Bunu klâsik okullardan çok, özellikle köy ve şehir yaşayışlarımızın can damarlarının sayıca gelişmelerinden bile yeterce okuyabiliriz.

(Grafik No. VIII)'e bakınca ne görüyoruz?

Cumhuriyet kurulurken Osmanlı İmparatorluğundan devralınmış okulların durumu 1923-24 yılı pek tipiktir. Köy ekonomisi ile ilgili orta Tarım Okulu diye birşey yoktur. Birinci Cihan Savaşında, gene mal kıtlığı üzerine (Memleket sanayiini Ecnebi firmaların Türkiye acentaları ile elbirliği ederek boğan yerli Bezirgan etkisi nispeten imkânsızlaştığı için), *Sanayi* okulları 14'ü bulmuştur. *Ticaret*, Levanten bezirganların Ortaçağdan beri olagelmış görenek ve geleneklerine

uyduğundan 1 tek okulla yetinir. Buna karşılık, o zamana dek şartsız kayıtsız ülke alinyazısını çizmeye alışık toprak ağalarının istedikleri biçimde, İslâmlığı kökünden tahrife (biçimsizleştirip soysuzlaştırmaya) Muaviye irticaından beri yetkili ve usta geçinen *İmam-Hatip* okulları rekor sayıda: 29 tanedir.

7 yıllık Cumhuriyet balayı içinde en beklenmedik olay: İmam-Hatip okullarının (Necmettin Molla ve İngiliz casusluk teşkilâtının gerekince sarık takan elemanlarından rahip Fru emrinde) Kurtuluş hareketimizi arkadan hançerlemiş ağa ideolojisinin kaynağı olarak tepesi aşağı düşmesi, 29'dan 2'ye inmesidir. Buna karşılık, *Sanat* okulları % 7 gibi gülünç bir artışla hemen hemen yerinde sayarlar. *Ticaret* okulları ise % 500 artışla bütün okul rekorlarını kırarlar. Besbelli Bezirgan sermaye, ikiz kardeşi toprak ağalığını, ecnebi casusluğunda suçüstü yakaladığı için, -savunamamış ama Osmanlı dekadansının öz mümessili olarak, Milli sanayinin üstünde eski hegemonyasını herşeye egemen kılmayı bilmiştir. Bu sıra görülmedik ikinci kültür olayı: "Memleketin efendisi köylü"yü ağa miyasmasının sürdürdüğü geri ekonomiden kurtarmak üzere tam 5 *Tarım* okulu açılmış görünür.

Cumhuriyetin 17. yılı bir tek İmam-Hatip okulu dahi kalmamıştır. Ecnebi casusluğunu Türkiye'de tanrı buyruğu gibi tarikatlaştırıp organize etmeye yarayan Osmanlı yadigârı toprak ağalarının Ortaçağ fikriyatlarını sözde Din maskesi altında geliştirecek organlarına göz yumulmamıştır. Ama köy ekonomisini köylü çocuklarının aydınlanmasıyla az çok modernleştirecek olan *Tarım* okulları ancak 5'ten 8'e (10 milyon köylü ve 40 bin köy için devede kulak bile sayılamayacak bir sayı ile) ancak 17 yılda % 60 bir gelişim gösterirlerken, şehirlerde sermaye gelişiminin eleman ihtiyacını karşılayacak *Ticaret* ve *Sanat* meslek okulları üstün hızla İlerlerler. Yalnız dikkati çeken bir şey vardır: Osmanlı kaıntısı şehir bezirgânlığının istediği orta Ticaret okulları bu ikinci safhanın 10 yılı içinde % 400 daha artarken, sana-

yiye kalifiye işçi yetiştirecek sanat okulları ancak % 100 çoğalmıştır.

Ticaretimiz kanalı ve görünmez ecnebi acentalığı yolu ile Türkiye'de Milli Kurtuluşun tek maddi gerçekleşme aracı Milli sanayiimizi sistemlice baltalayacak olan ticaret sermayemize "*Osmanlı kalıntısı bezirgan*" damgasını vurmakta haksız mıyız? Yani sosyal yaşayışımızda en emniyetli ve egemen gelişme temposu Antika Bezirgan mirası "Murabahacı büyük tüccar" sermayede değil midir? Hele Cumhuriyetin 17. yılı gibi Atatürk'ün sağ olduğu günler, henüz Devletçiliğimiz hep "Köy"ün başı üzerine yemin ediyorken, önüne geleni "Köycülüğümüz" ile kestiğimiz sırada Osmanlı kalıntısı Bezirgan da kim oluyormuş?.. Bunu, gerçeklerin azıcık olsun köşelerinden kaldırılabildiği kökü dışarıdan da gelse nispi demokrasi günlerimizin ağızdan kaçmış tek tük tartışmaları yeterce açıklamış bulunuyor. 1959 yılı, tüm hububatımızın üretimi 13,9 milyon ton, buğdayımız 7,8 milyon tonla % 56 tane ürünümüzdür:

"Devlet, çiftçiler buğdaylarını değer pahasına satabilsinler diye hazinesinden fedakârlık yaparak muayyen fiyattan buğday satın alıyor. Fakat bu usul 5-6 yıl tatbik edildiği halde, bu alım-satımdan müstahsil çiftçilerin değil, murabahacı büyük tüccarların ve mutavassıtların istifade ettikleri anlaşılıyor. Çünkü yol müşkülâtından köylü ve müstahsiller mallarını silolara kadar götürüp satamıyorlar. Kazalarda ambarlar olmadığı için, buğday mubayaa teşkilâtı onlar kadar teşmil edilemiyor." (Âsım Us, **Vakit**, 4.3.1946)

Kalemefendisi "aydın"larımızın ağızlarının suyunu beyinlerine akıtan "Devletçiliğimiz", dünyanın en iyi niyetiyle, kendi hazinesinden en yağlı lokmaları "Köylü efendimiz yesin" diye atıyor, bu lokmalar gene "Köycülüğü" kimseye bırakmayan ağızını açmış "**Murabahacı büyük tüccarlarımız**"ın boğazına kayıyor! Bu "Samedani Komediya"ya Âsım Us kadar "uslu"lar bile dayanamıyor...

1959 yılı, sert kabuklu (ceviz, badem, fıstık, fındık) ürünümüz tüm 204 bin ton, bunun 104 bini fındık: gene! % **51** ürünümüzdür:

"Fındık Satış Kooperatifleri Birliği 60 kuruş fiyat ilan etmiş. Aradan birkaç gün geçmeden bu fiyatı 50'ye indirmiş. Köylü de, malını kooperatiftan 2-3 kuruş fazla veren tüccara devretmiş. Derken... müstahsilin elinde mal kalmayınca, fiyatlar yükselmeye başlamış: 60, 70, 80, derken 90... köylü feryada başlamış... Yerli tüccar da istifade edememiş. Sizin anlayacağınız bütün kâr İstanbul'da tüccarların olmuş." (Cevat Fehmi, **Cumhuriyet**, 15.4.1950)

Ziraat Bankasında köylünün 200 yıllık alinteri ve gözyaşı ile birikmiş milyonları "Kooperatif" adıyla emirlerine geçiren Tefeci - Bezirgânlığımız, bir total tilkiye düşecek kırıntı kadar kâr için *"İstanbul'daki tacir"* adı verilen, *ecnebi acentası* bezirgânlığa, Osmanlı çağında bulamadıkları rahatlıkla müstahsile ödenmiş fiyatın yüzde yüzü kadar vurgun arslan payını sağlıyorlar.

Tütün, 1959 yılı 5711 köyümüzde 281 bin 734 ailece126 bin 734 ton üretilir. Bunun yarısı kadarı (66 bin tonu) ihraç edilerek, bütün ihracatımızın getirdiği paranın kimi yıl dörtte birinden fazlasını (1959 yılı: % 26), kimi yıl yarıya yakını (1957 yılı: % 40) sağlar. Dışarıdan, 66 bin tonla 257 milyon lira getiren tütün, içeride ecnebiye sattığımızın yarısı (32 bin ton) ile ecnebiden aldığımızın 2 misli para (610 milyon lira) getirir. Demek, Türk milletine ecnebinin 4 katı pahalıya içirilen tütünün, millet üretimi ölçüsünde her yıl bir buçuk milyarlık değerini yaratan tütün üretmenleri ne âlemedir "Devletçiliğimizde ?

"Ankara Tütüncüler Konferansı toplanacak." "Kongreye, tütün ekicilerin ve tütün satıcıların mümessilleri gönderilecek. Fakat nedense valimiz tüccar mümessili olarak, kimseye sormadan, kimseye danışmadan, manifatura tüccarı sayın bay "Süruri Say"ı seçmiş ve göndermiştir." "Alıcısız bulunan Tokat ve Niksar, Tekel'in ve onun tek eksperinin esiri ve mağdurudur." "10 denk gelen tütünden, 3'ü haklı olarak yakılır. 7 dengin bir kısmının dördüncü nevi, bir kısmının da beşinci nevi olduğu iddiasıyla fiyatları 50 veya 60 kuruşa düşürülür. Yarıdan azı kalan miktarın bir kısmı 120 ile 170 arasında ve bir dengine de lütfen 180 ile 200

*arasında bir fiyat verir. Hesap sonunda elinize ortalama 59 kuruş tutan bir fiyat geçer." "Bazıları üst üste 60 yahut 70 - 80 kuruşa gelmiştir" Pek nadir olarak 120 kuruş alanlar da çıkmıştır." (Tokat, **Vatan**, 1.1.1948)*

Bu haberin yazıldığı yıl Tekel 18 bin ton tütünden 144 milyonluk mal yapmış yani köylüden 50 ile 100 kuruş fiyatla aldığı tütünü 800 kuruşa (8 ilâ 16 misli pahalıya) satmıştır.

İşte köyün kültür konusu, bu alış-veriş maddesinin temelleri üzerinde yükselecektir. Burada batılı milletlerin anlamında modern ekonomi kurallarından hiçbiri işlemez. 10 milyon köylünün dağda taşta çalışıp, elinde avucundakini harcayıp, vergisini vermek üzere 50 kuruşa satabildiği maldan, 20 milyonerle 2 multimilyoner, bir ay içinde, oturduğu yerde en az 50 kuruş kâr ediyor. Bu modern ekonomi olamaz: Yarıcılıktan kötü Ortaçağ kalıntısı bezirgânlıktır. Bu bezirgan sermaye, nasıl olur da Osmanlı çağından beri ikiz kardeşi bulunan taşra eşrafının ve köy ağalarının köylüyü esrarkeşleştirmeye yarayan İmam-Hatip okulu gibi Ortaçağ kültür kurumlarını, kendisine eleman yetiştiren Ticaret ortaokulları kadar olsun geliştirmemeye katlanır? 1923-24 yılı 29 İmam-Hatip okulu varken 1 tek Ticaret ortaokulu vardı; 1930-31 yılı Ticaret okulu 5'e çıkarken İmam-Hatip okulu 2'ye düşer. Ağa kültürü % 93 alçalırken Bezirgan kültürü % 500 artsın. Bu "ADALET"sizlik olduğu kadar, Bezirgan sistem için de bir tehlike getiremez mi? Onu nasıl düşünmez tüccarlar?

Düşünemezler. Çünkü Kuvayimillîye geleneği memlekette henüz vesayetini yürütebilmektedir. Atatürk ölmüş, İnönü "Değişmez Şef" ilân edilmiştir. Milli Kurtuluş sırası işlenen ihanetler, "Murabahacı büyük tüccarlar"ın bütün suçu Halifeye, Halifeyi de sınır dışına atmak suretiyle başlarından savmış olmalarıyla anca kapatılabilmektedir. Şimdi bir de eşraf ve Ağa tesanüdü için İmam-Hatip okulu tutturup Hilafet anılarına kalkmak ihtiyatsızlık olur. Böylece o 2 İmam-Hatip okulu dahi, şimdilik, tahtadan sessizce silinir, gider.

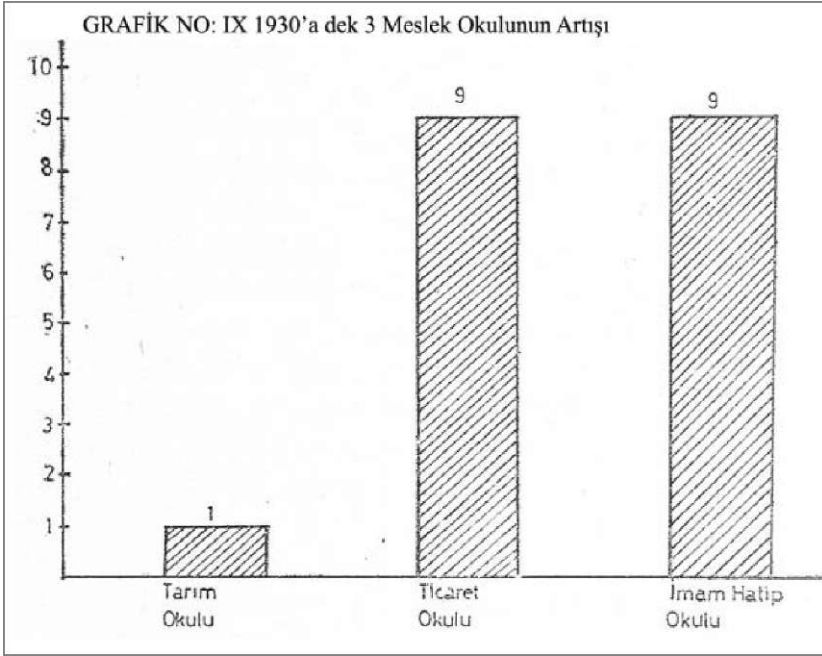
Bir 10 yıl daha geçer. İkinci Cihan Savaşına girilmemiş, buna karşılık savaşa giren devletlerin 10 misli pahalılık sağlanmıştır. Mal kıtlığı, yerli sanayiye kalifiye işçi yetiştirecek *Sanat* okullarını % 700 arttırmıştır. *Ticaret* okulları, Cumhuriyetin ilk günündekinin % 4800 katına, 7. Cumhuriyet yılındakinin % 960 katına, 10 yıl öncekinin % 240 katına çıkmıştır. Köylüye azıcık meslek bilgisi götürecek *Tarım* okulları ise ancak % 37 (ötekilerin onda biri, yüzde biri kadar gelişmiştir. *İmam-Hatip* okuluna gelince, o 1950 yılında sıfır iken, 1951 yılında, ansızın, 10 yıl önceki *Tarım* okulları seviyesine yükselir. 10 yıl sonra, *Tarım* okulları (1953 yılına nispetle) 5'te bir azalırken, *İmam-Hatip* okulları bezirgan sermaye kardeşinin okulları hizasına doğru; % 529 şahlanırlar. 30 yıllık Cumhuriyet çağında orta meslek okullarının bilançosu şöyle olur:

	Tarım	Ticaret	İmam-Hatip
1930-31 yılı	5	5	2
1959-60 yılı	11	69	37
Artış (30 yıllık)	% 220	% 1880	% 1850
Verilen önem sayısı	1	9	9

30 yıl içinde, köylü kültürünün ve tarım ekonomimizin zararına, bezirgan kültürle ağa kültürü dengeleşmiştir. 37 yıl önce, ağa kültürü Osmanlı havasıyla 1'e karşı 29 üstündü. 30 yıl sonra (1951-52 yılı) bezirgan kültürü 7'ye karşı 48 ile üstündü. 30 yıl önce ağa kültürü 29 kat üstündü, 30 yıl sonra bezirgan kültürü 7 kat üstündü. İki de dengesizlikti. Çokpartili "DEMOKRASİ" geldi: 10 yılda ağa kültürüne verdiği önemi, 30 yılda bezirgan kültüre verilmiş önem temposuna kavuşturdu. "ADALET" yerini buldu. Osmanlılığın ekonomi temelindeki "İKİZ KARDEŞ"ler elele, omuz omuza "EŞİTLEŞTİ"ler.

Nüfusumuzun % 70 ile 80'i köyde yaşarken, *Tarım* eğitimine 1, *Ticaret* eğitimine 9, *Din* eğitimine 9 kat okul açılmıştır. Türkiye'de 1950 nüfus sayımına göre 10 milyon 896 bin 806 tarımcı ve 11 bin 947 tüccar, banker var. Kültür

politikamız 1000 tüccar ve banker için, 9 okul, 1000 (bin) tarımcı için 1 okul açmıştır... Aynı nüfus sayımına göre Türkiye'nin bütün iratçıları 19 bin 986 kişidir. 2 milyon 625 bin 196 çiftçi ailesi içinde: 500 ilâ 5000 dönüm sahibi TOPRAK AĞASI 5700 kişidir, 5000 ilâ 100.000 ve daha çok dönüm sahibi TOPRAK BEYİ 418 kişidir. Bu hesapça kültür politikamız her 1 tek ağa ve bey dileğince 9 İmam-Hatip eğitimi, her 2000 (iki bin) tarımcıya 1 köy ekonomisi eğitimi yakıştırmıştır. (Grafik No. IX)'a bakınca bunu görüyoruz.

GERİYE TEPIŞ: ZİRAAT KOMBİNALARI

"Canım, varsın Hacıağacılarımız da İmam-Hatipleriyle dinlenip, köylücükleri Âhiret sabrine dinlensinler" denecek. "Bundan kime ne?"

İşte, asıl kazın ayağı burada başkalaşıyor. Bakın nasıl.

İkinci Cihan savaşına girmeksizin, ezeli ve anadan doğma bezirgan ve ağa ekonomik baskısı altında ekmek sıkıntısına düşen iktidar, iki tehlike ile karşılaşmıştı:

1- AÇ KALMAK: Buna karşı "*Ziraat Kombinaları*"nı kurdu.

2- KÖYLÜNÜN ŞEHİRE AKINI: Buna karşı "*Köy Enstitüleri*"ni açtı.

I- ZİRAAT KOMBİNALARI: Atatürk'ün sağlığında İnönü, Cumhuriyetin 13. yıllarında. Büyük Millet Meclisine getirdiği Toprak Kanunu sıralarında Ziraat Kombinalarından da konu açmış ve hemen Başvekillikten atılmıştı. İkinci Cihan Savaşı içinde aynı konuyu nasıl üfleyerek Meclis sofrasına getireceği tahmin edilir. 10 milyon lira sermaye ile 200 bin dönüm toprak güç ayrılabilirdi. Bu, Türkiye yüzölçümünün 3902'de biri kadarlık toprak üzerinde, Harp yılları 1 milyarı aşan Devlet bütçesinin 100'de biri kadar parayla, 5 yıl iş gördüğüne göre, beş yıllık 4 milyar 92 milyon liralık bütçesinin 509'da biri kadar parayla, tam beş savaş yılı Türk milleti açlıktan kurtarıldı, 1 milyonluk Ordu ayakta tutuldu. Savaş bitince Türkiye'yi yeryüzünün 5. Buğday ihracatçısı ülke yaptı ve Atif İnan meselesi diye Büyük Millet Meclisini aylarca oyalayan 10 veya 15 kadar -Asım Us'un "*Murabacı büyük tüccar*" dediği- kişinin bir kalemde 10 milyonlarca vurgun sağlamasına kapı açtıydı. Çorağa daha dayanıklı bire 3 fazla verimli ekimdi bu.

O Ziraat Kombinaları için, daha Cihan Savaşı bitmeden. Büyük Millet Meclisinde homurdanmalar yükseldi. Ne demek yani? Devlet nereye sürükleniyordu? Ağzı 1937 yılı yanmış olan İnönü'nün Ziraat Bakanı hemen kürsüye koştu:

"Hükümet olarak harp sonunda bu geniş ziraatı devam ettirmeyi düşünmüyoruz" dedi. *"Makineler çiftçilere satılacak, arazinin fazlası halka dağıtılacaktır."* (Bravo sesleri). *"Tarım Bakanlığı bir istihşâl davası gütmüyor."* (Güzeel! sesleri, Braaavo! sesleri.) Eskişehir in büyük toprak beyi Milletvekili Emin Arslan "*Ziraat Şûrası*" üzerinde kükremiş; Bakan elini vicdanına koyup teminat veriyor Büyük Millet Meclisine: *"Bir teknik teşkilât vücuda getirmek için uğraşyoruz. Bunların dışında ben, şahsan bir Şûra düşünmüyorum. Şimdilik buna ihtiyaç da duymuyorum."* Ve rahatlıyor.

E. Arslan, Ziraat Odaları gibi köyde sermayeci tarım teşkilâtı için bile ince bilenmiş baltasını nezaketle indiriyor; *"Köylere kadar götürülmezse, ondan büyük fayda beklenemez. Hâlbuki*

bugün bizim çiftçi kalabalığımızın hâli bellidir. Bu itibarla acele etmeyelim." (ULUS, "**Bütçe Müzakereleri**", 31.5.1945)

Türkiye'yi bugün Amerika'dan 1 milyon ton buğday, yağ, peynir, süt, et ithal edecek durum gibi iktisadi kötü durum o davranışlarla hazırlandı. Kombinalar kuşa döndürüldü. Bu modern ekonomi düşmanlığının yarattığı zararlarını önlemek için CHP, 1937'de İnönü'yü tekerleyen Toprak Kanunu'nu, en budanmış biçimiyle olsun yenilemeye kalkıştı fakat atı alan Üsküdar'ı geçmişti. Milli Mücadele yıllarındaki halifeci ve ecnebi casusçu ihanetleri üstüne bir bardak su içen toprak ağalarımız, etle tırnak oldukları "Mürabahacı büyük tacir"lerimizle kökü içerde dış yardıma güvenerek burnundan kıl aldırılmıyordu. Sonucu, CHP Başkan Vekili HİLMİ URAN'ın Hatıraları'nda okuyalım:

"Bunlar bilinen şeyler olduğu halde büyük arazi sahipleri, icabında topraklarından bir kısmının istimlâk edilerek alınacağı şeklinde kanuna bir hüküm koymak, yurttta devamlı bir huzursuzluk yaratmış ve büyük arazi sahiplerini aleyhimize çevirmişti... Kanaatim odur ki, biz bu kanunla hiç ciddi bir lüzum yokken, sadece üzüntü olarak ortalıkta, işte biz de bir toprak rejimine gidiyoruz zannını ve endişesini uyandırdık ve hiçbir faydasını görmeyerek onun da sadece zararını çektik, durduk." (H. Uran, "**Tek Partiden Demokrasiye**", DÜNYA, 8 Kasım 1958)

Türkiye'de ırkçıların ünlü savunucusu ve DP İstanbul başkanı Kenan Öner'in ölmeden önce "Akümülatör"ünü doldururken ifşa ettiği gibi; Ahmet Emin Yalman'ın aracılık ettiği Amerikan uzmanı ile DP'nin Programı kotarıldı. Bayar'lar, Menderes'ler demokrasi kahramanları olarak sahneye atıldılar. Başkan Vekilinin bile inanmadığını açıkladığı ve zararlı bulunduğu davranışlarının kompleksi içinde kalmış CHP'nin Büyük Millet Meclisindeki oybirlikli tüm çoğunluğu, 4 DP'linin terörü altında titreye titreye yaratılan skandal havası içinde darmadağın oldu, yığınla özlediği "*Büyük arazi sahipleri*"nin "Demokrat" partisine sığındı. Ve memleketin 1947'den beri diktatörlüğü hortlatan iktisadi çıkmazı hazırlandı.

Bu hava içinde Kültür ne yapabilirdi?

GERİYE TEPİŞ: KÖY ENSTİTÜLERİ

II- KÖY ENSTİTÜLERİ: Bir ütopyanın ürünü idi. Daha kurulurken büyük arazi sahiplerinin Emin Arslan'ı Eskişehir Milletvekili Büyük Millet Meclisinde sormuştu: "*Köy çocuğu yerde yatarken karyolada yatmaya alışınca, biz bunun altından nasıl kalkacağız?*" Milli Eğitim Bakanı, sonra bu yüzden Komünistlikle itham edilerek gözyaşı döke döke kahrından ölecek Hasan Âli Yücel, CHP'nin ütopyasını "*köylüyü sınıf mücadelesinden alıkoymak*" diye özetledi:

"İçtimai bir sınıf meselesi mevzubahis değildir. Zaten köylü ve çiftçilik partimizin programında da esasen sınıf ve imtiyaz kabul etmez." "Emekle meşgul olan vatandaşlarımızın çocuklarını okutmak için, onların hayatından başka bir hayatla ülfet etmemesini istediğimiz ve o bakımdan yetiştirdiğimiz insanları... bilgi ve melekelerle teçhiz edip şehre akın eder vaziyete getirmek değildir." (Kâfi! sesleri. Allah muvaffak etsin.) ("Meclis Müzakereleri", ULUS, 19.4.1940)

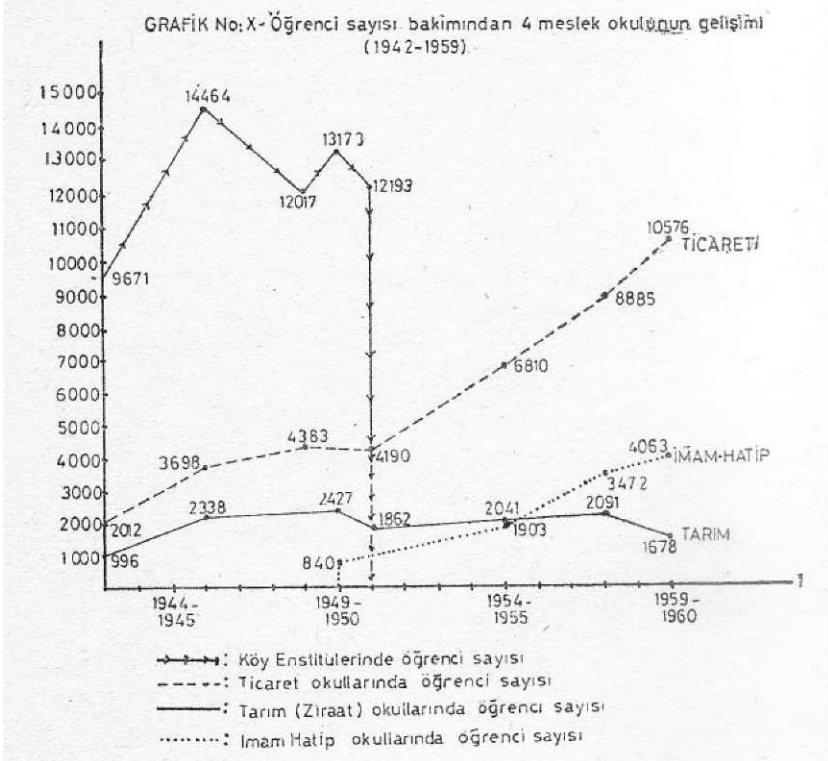
Fakat CHP'nin meşhur: "*Şişenin içine doldurup ağzını mantar tıpayla tıkamak*" metodu hayattan güçlü çıkmadı. Işığın "İdare kandili"nden sızması bile, ağır Ortaçağ kocuğu altında bunalmış "BİZİM KÖY"ün komik trajedisini Londra'ya dek bir ucundan aydınlatmaya bulaştı. Sahiden köylü çocukları, "*başka bir hayatla ülfet etmemek*" şöyle dursun, gecekonducu ataları gibi, tam teçhizatla ve dörtnala "*şehre akın eder vaziyete*" girdiler.

Evdeki pazar çarşıya uymamıştı. Basmakalıp şehir kültürünün meddah Kel Hasan halkçılığı köyün sert havasıyla dağılıyordu. O kadar dememiştik! CHP'nin gerçek kendisini, iktidarını lokma eden "Demirkırat"lık, CHP'nin ütopyasına "İham okuyamazdı. (Grafik No. X) macerayı rakamların serinkanlılığıyla çizer:

İkinci Cihan Savaşı boyunca Köy Enstitüleri'nden köye eğitim ve üretim götürecek köy çocukları çığ gibi ilerlediler. Savaş bittiği gün 14464 öğrencisi olan Köy Enstitüleri hemen dizginlendi. Öğrenci sayısı 1948-49 yılı 12017'ye düş-

tü; 1951-52'de yeniden 13173'e çıktı. O zaman DP iktidarının şantaj ağalığı harekete geçirildi; Enstitüler aleyhine çıkarılan korkunç iftiralarla zemin hazırlandı. Ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın aleste bekleyen ırkçı kadrosu baskın yaparak o iftiraların en iğrençlerini zorla belgelemeye çalıştı. Bu da yetmeyince, köyün son umudu vurulup kırıldı. (Grafik No:

X)'da görülüyor: Köy Enstitülerinin 12193 öğrencisi ansızın gökte yaralanmış kuşlar gibi kan içinde yerin dibine doğru düşürülürken, insafsız avcının yeraltında olgunlaştırdığı "İmam-Hatip Okulları" birden 846 öğrenci ile ağaların emrine geçip yükseliverdi. 1954-55 yılı İmam okullarının 2 yıllık öğrenci sayısı, Cumhuriyetin kurulduğu günden beri tıknefes bırakılmış olan 25 yıllık Tarım okulları kadar öğrenci besliyordu. 1960 yılında acıklı bilanço şöyle göze batar:

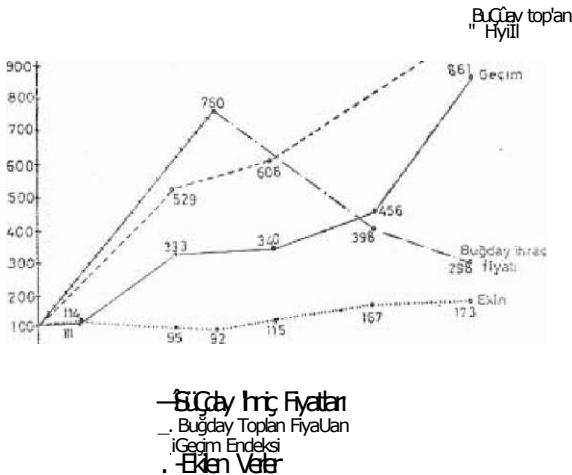
Tarım okullarındaki öğrenci sayısı 20 yıl önceki yerinde sayar. "Bezirgan elemanı yetiştiren Ticaret okullarındaki öğrenci sayısı 20 yıl öncekinin % 525'i, faizci eşraf ve ağalığın İmam-Hatip okullarındaki öğrenci sayısı 10 yıl öncekinin % 480'i kadar (5 misli fazla) olur... Osmanlı dekadansının iki elebaşısı: "Murabahacı büyük tüccar" ile İnönü'nün "Batakcı ağalar" dediği mütegalibenin memleket ölçüsünde okul ve eğitim güçleri, onbinlerce köylü çocuğunun manevi cesetleri üstüne basa basa, birbirleriyle yarışa kalkarlar.

Bu kültür geriliği hangi ekonomi gerilemesine karşılık düşer? Milli Gelirin Sabit fiyatlarla Zincirleme Milli Hâsıla hesabındaki yıllık yüzde yarım gerileme mi?

Türkiye'nin tarım ekonomisinde ekilen topraklar 1938 yılı 100 ise, 1960 yılı 177'dir. Yani 22 yılda ekim alanı % 77 genişlemiştir. Bu sürede, bilgi ve usulle ekilmeyen toprağın verimi düştüğü için, hububat üretimi ancak % 71 artmıştır. Nüfusumuz 1938'de 17 milyondan 1960 yılı 27 milyon 807 bine çıkmış: % 60 artmıştır... Normal arz ve talep kanununa göre, nüfustan % 8 fazla hububat elde edildiğine göre, 22 yıl sonra ne görüyoruz?

(Grafik No. XI)'e bakalım:

Grafik No. XI: 1938-1960 Yılları Arasında Tarımsal Üretim ve Fiyatlar

Buğdayın ihraç fiyatı 1938 yılı 100 iken, 1959 yılı 298'i geçmez. Bu da anormal sayılabilirse de, aldatıcı görünüştür. Çünkü her iki yılın fiyatları kâğıt para Türk lirası olarak gösterilmiştir resmi istatistiklerde. Oysa İstanbul Kambiyo Borsası'nın kurlarına göre bir Reşat altını, 1938 yılı 1 tek Türk lirası iken, 1960 yılı 12 Türk lirası eder. Bu hesaba vurursak, dünyaya sattığımız buğday, 20 yıl öncekinden hemen hemen 5 kat daha ucuz (4,9'da 1) fiyatla gitmiş demektir. Yani 1938 yılı 4.85 kuruş olan buğdayın kilosu bugün: 1938 parasıyla 1 kuruş, şimdiki parayla 12 buçuk kuruş etmelidir.

(Grafik No. XI)'e bakınca ne görüyoruz? İkinci Cihan Savaşında insanlığın uğradığı yıkım ve kıtlık yüzünden Savaş sonrası yıllarda buğday ihraç fiyatları anormal bir yükseliş gösterir. 1947 yılı buğday ihracatçısı olabilen Türkiye, 25,66 kuruştan, yani 1938 fiyatının 5 katından yüksek (% 529) *toptan* buğday fiyatı ile köylüden aldığı 7-8 kata yakın (% 760) fazla *İhraç* fiyatıyla başkalarına satmıştır. O zaman İhraç fiyatımız içeride sattığımız buğdayın *toptan* fiyatından % 231 daha yüksektir. Bu çok kârlı işin Türkiye Büyük Millet Meclisine yansıtılan vurgun skandallarıyla beş on "Murabacı büyük tacir"e nasıl kaptırıldığını biliyoruz.

1959 yılında yukarıki orantılar tersine döner. Türkiye'de 1938 yılına nispetle buğdayın ihraç fiyatı % 298 yüksek olduğu hâlde, Türkiye yurttaşlarının yedikleri buğdayın *toptan* fiyatı % 861 yüksek olur. Yani 1938 yılına nispetle biz Türkler'in yediğimiz buğday, ecnebiye sattığımız fiyattan % 563 pahalıya patlar. Daha doğrusu, ecnebiye sattığımız fiyatın hemen 3 katına yakın (2,9'da 1) daha pahalı buğday yemeye başlıyoruz 1959 da... Bu pahalılık, hiçbir normal arz ve talep iktisat kanunu yüzünden değil, Devletçiliğimizin siyaset zoruyla dayattığı Tekel fiyatlarından ileri geliyor. Buğdaylar Devletin tekelindedir. Devlet millete dilediği fiyattan ekmek yedirir.

II. Cihan Savaşına giren memleketlerden bombayla yakılıp yıkılmış Batı Almanya'da hayat pahası % 46, Türkiye'de altın hesabıyla % 80, İstanbul Ticaret Odası endekslerine

göre" % 861 artmıştır. Pahalılık Türkiye'ye bir Tanrı emri olmasa gerektir. Köylümüz 1938 yılı çift başına 6 hektar, 1959 yılı 7,6 hektar toprak işler. Bunun tersi olsaydı ve köy ekonomisi ile köy kültürünü geriletme tedbirleri memleket kaderini etkileyenlerce: "Bravo sesleri... Güzel! sesleri ve sürekli alkışlar" ile kışkırtılmasaydı, bütün o ters ekonomi sonuçlarını insan iradesi dışında geçmiş bir kör iktisat kanununa yükleyebilirdik. Öyle olmadığına göre, bize kör, şuarsuz bir iktisat zarureti gibi gösterilen olayların, pekâlâ gözlü, kulaklı ve şuarlı insanlarımızca istenerek yapıldığı ortadadır.

Demek, Türkiye ölçüsünde yapılan en kısa araştırma bile açıkça gösteriyor ki, okul ve eğitim gibi ekonomi alanında dahi şuarlıca veya şuarsuzca baş rolü oynayan aktör, aktif güç İNSAN'dır. Karaözü'nün de gerek okul ve eğitimi, gerek ekonomi olayları ancak Karaözlülerin insan münasebetleri ile aydınlanabilir.

EKONOMİ Mİ? SOSYAL Mİ? HORASAN ERLERİ

EKONOMİ denilen şey Kaza ve Kader gibi, hiç beklenmedik yerde insanların başlarına gelerek belâlar veya mutluluklar getiriveren bir tesadüf değildir. Öyle olsaydı, ona "ekonomi" değil, "TALİH" demek doğru olurdu. Fakat gene de 40 bin köyümüz içinde nasıl olmuş da Karaözü bu talihe kavuşmuş, sorusu çözülmemiş kalırdı. Ekonomi, bir çok İktisat Budalalarının yahut "Doktrin Softaları"nın tekerleyiverdikleri gibi mutlaklaştırılmış bir metafizik tanrıcağız değildir. İnsanın kendi kendine ve çevresine etki yaptığı bir sosyal mekanizmadır. Ekonomi cansız bir yaratıcı değildir; canlı insanların elinde işletilerek kazandığı sosyal görevle insanlığın alınyazısını ileriye veya geriye iter. Yukarıdaki grafiklerden tek bir sonuç çıkar: Okulu ve eğitimi ayakta tutan EKONOMİ ise, ekonomiyi belirledirip yürüten güç SOSYAL yapıdan gelir. Daha açığı, ekonomi sosyal yapının en geniş münasebetleri kapladığı için en ağır basıcı olan çetin elemanıdır.

Metafizik anlayışlar, ekonomi deyince çok defa onun yalnız aletler, ham maddeler gibi cansız TEKNİK yanını insan

şuuruna egemen fatal bir mekanizma gibi gözönüne getirip, asıl canlı ve yaratıcı olan insan, usul gibi SOSYAL yanını unutup verirler. Oysa toplum içinde tek yaratıcı güç İNSAN'dır. En modern atom reaktörünü cöngülün maymunlarına teslim edelim. Ne olur?

Karaözü'nde de, okul ve eğitimin "sır"rı ekonomi gelişiminde saklanıyorsa, ekonomi gelişiminin "sır"rı da Karaözü insanların toplum bağılılıklarında saklıdır. Daha: "Herşey iktisadi midir?" diye sorarken Karaözü'nün iki olayı karşımıza çıktı:

1) 1928 yılı Karaözlüler Latin harfleri tutunur tutunmaz, fırsatı kaçırmayıp İLKOKUL kurmakla Cumhuriyeti ciddiye almışlardır.

2) 1952 yılı, çok partililik tutunur tutunmaz, gene Karaözlüler fırsatı kaçırmayıp KOOPERATİFİ kurmakla demokراسiyi ciddiye almışlardır.

Bu her seferinde beliren "FIRSATI KAÇIRMAMAK": Karaözü'nde, ne o zamana dek bulunmayan "OKUL"dan, ne de herhangi ölü "İKTİSAT" kanunundan ileri gelmemiş, doğrudan doğruya o köyde yaşayan sosyal münasebetlerin insanlara verdiği canlı davranıştan ileri gelmiştir.

Niçin 40 bin köyümüz bugün hâlâ Babil çağından kalma Battal Gazi geleneğini darmadağınık yaşarken, onlar içinde birkaç Karaözü köyünün insanları, önlerine nasılsa çıkmış okul ve kooperatif adlı cankurtaran simitlerine dört elle sarılabilmişler ve o karanlık köy ekonomisi denizinin dibinden Milli kültüre övünç verecek ışıklı yeryüzeyine başlarını çıkarabilmişlerdir? Asıl karşılıksız duran soru budur. Bu sorunun ortaya attığı gelişimde gizli duran "sıraların "sır"rı: Karaözü insanların kendi sosyal münasebetlerinden başka yerde aranamaz. En korkunç aç kalmama gibi ekonomi zarureti, en ele avuca sığmaz kültür zarureti: Tarım politikamızda ve Köy Enstitülerinde Türkiye Büyük Millet Meclisinden "Bravo!"lar almış sayın kültür bakanlığının şiddetle alkışlanmış bir vuruşuyla tuz buz edilebilmektedir. Bu şartsız kayıtsız egemen, geniş, büyük, ağır eğginlik havası altında dahi Karaözü insanları eğilip kaderlerine küsmemişler,

kendi kültürlerini ve ekonomilerini ayakta tutabilmişlerdir. Neden? Tekrar tekrardan çekinmeyelim: Yaşadıkları sosyal münasebetlerden!

Nedir o "SOSYAL MÜNASEBETLER"? "Okul", "Eğitim" veya "Ekonomi" gibi soyulup tanrılaştırılmış genel, soyut bir lâf da o mudur? Uzun lâfın kıyası: Karaözlü insanlarımız, ta Horasan Erlerinin Orta Asya'dan beri getirip İslâm medeniyetinde rönesans filizleri fişkirtmelerinde başrolü oynamış bulunan o gürbüz ve temiz (EŞİT+YİĞİT+HÜR) kurallı *KAN-KARDEŞLİĞİ* toplum yaşayışlarını, her türlü kahr, işkence ve katliamlara karşı Anadolu bucaklarında bugüne dek koruyabilmişlerdir. Basit olayları kuru edebiyatla dramatize etmiyoruz. Büyük dram tarihin malıdır. Genç gazeteci bile, Karaözlülere baktıkça:

"Aynı inançtaki 40 bin kelleyi uçuran ve bu yüzden dağların arasına sıkışmalarına sebep olan koca Yavuz Selim" (age, 21)'in heyulasını görür gibi oluyor. O öz Türkoğlu Türk Karaözlülere, uğrunda 40 bin kelle verdikleri halde dönme-yip dağlarda direnme gücü sunan inanç nereden gelmiştir? İlkokuldan mı? O zaman öyle bir şey yoktu.

İslâm Tarikatı sayılan Aleviliğe saptıklarından mı? Alevilik Mekke ülkücüsü Arap Ali adına bağlanmış da olsa, Alevilik İslâmlıktan gelmemiş, Horasanlı Ebamüslim adlı Ortaasyanın temsil ettiği kılıçlarla dışarıdan sokulmuştur. O akımı asıl yaratanlar ve İslâmlığa sokanlar, Ortaasya göçebelerinin sağlam insanları ile çökkün İslâm medeniyetini aşılıp diriltten Türk-Moğol erleridir. Beyinsizce yazılmış ters medeniyet tarihine kanıp neticeyi sebep yerine koymayalım.

Yoksa kendilerini aynada görenlerin her zaman kolayca başkalarına savurdıkları kahpece yalanla, Karaözlülerin atalarına dışarıdan bir "iktisadi" yardım, meself Acem Şahından çil altın yağdığı için mi, Pir Sultan inancı yolunda ölüme giderken:

"Azm'i râh eyledik illerinize

"Dostlar, safa ile gönderin bizi" diye yas bile beklemez. Pir Abdal'ın kendisi zindanda yazıyor:

*"Fetva vermiş kara başlı kör müftü
"Şah diyenin dilin keseyim deyi"
"Hakkı seven Aşık geçmez mi candan
"Korkarız Allahtan korkum yok senden!"*

Burada "Şah" semboldür. Alevi "Hak" âşığıdır "doğru", seven!... Neden dönemez?

*"Her nere gitsem yolum dumandır
"Bizi böyle kılan ahd'di amandır."*

Yani Alevi bir yol söz yermiştir. Ölüm var, dönüm yok.

Bu bağlanış o zamanki Anadolu'da Ortaasya toplumu-
nun YALAN BİLMEZ insanından başkasında bulunmaz. O
insanlar, Horasan'dan beri taşıdıkları Tarihöncesi Kandaş
Türk toplum hayatını yaşadıkları için, başka türlü davran-
mamışlardır. O toplumsal yaşayışları yüzünden, bin yıldır
"Tİ!" borusu ile yerinde saydırılan binlerce köyümüz içinde
bu gün dahi Cumhuriyeti ciddiye alıp ilkokullarını kimseye
danışmadan elleri ile kurmuşlar, demokrasiyi ciddiye alıp
kimseye sırnaşmadan kooperatiflerini alınterleri ile tutun-
durmuşlardır. Her türlü ekonomi ve kültür fırsatlarını hemen
yakalayıp şimdiki Karaözü durumunu herşeye ve herkese
rağmen yaratabilmişlerdir.

Karaözü'nün gelişimi üzerine yakıştırılacak başka her yo-
rum Fantezi olur.

İmdi, Karaözü'nde süregelmiş insan münasebetlerine
istersek Şamanizm gelenekleri diyelim, ister Alevilik, Kızıl-
başlık, Tahtacılık, Bektaşilik, Sıraçlık ve ilh. etiketleri yapış-
tıralım. Bu şaşırtıcı adların hiç önemi yok. Hepsinin altında
ölmez insan münasebetleri, Karaözlülerin sosyal münase-
betleri köyde her gelişimin mayası ve zembereği olmuştur.

İspatı mı? Arada söylemiş olalım ki, biz Alevi değiliz. Bek-
taşi düşmanı ise hiç değiliz. Ancak, Bektaşiliğin "NUR BABA"
soysuzlaştırmaları ötesinde vaktiyle sırf köy hayatını düzen-
leyici bir öz Türk sistemi olduğunu incelemiştir. Onu bira-
kıyoruz. Burada: "Bütün bunlara bir çare mi? Çare okuldur".

"Bütün bunların sırrı okuldur, eğitimidir" diye çırpınan röportajcının ezberleme kanısına ve kendisine rağmen, gördükçe kalemini coşturmaktan geri kalmadığı, ağızdan kaçma, en üstünkörü sosyal münasebet örnekleri bile, Karaözü'nün neredeyse taşına toprağına sinmiş yeter belgelerdir.

İnsana: "Bak sen... Bu da mı varmış? Allah, Allah, ne tuhaf?" dedirten Karaözü insanları arasındaki olaylardan hiçbirisi ne gökten inmiştir, ne rastgele hoş bir acıplıktır. Tam tersine, bütün o şeylerin hepsi, onbinlerce yıllık insan topluluklarının yoğura benimseye, en azgın işkenceler altında bile yaşanması ölümden kuvvetli kalmış, vazgeçilmez bir sosyal hayatın, her insan ruhuna ve münasebetine damgasını vurmuş kaçınılmaz bir determinizmin ürünüdür. Yalnız röportajcının yazabildiklerini yan yana, alt alta getirip gözümüz önüne sıralayalım. Hiç birisinin gelgeç olmadığı, her birinin ötekisinden ister istemez çıktığı, Karaözü'nün iç yapısından gelip her tek kişiye egemen bulunduğu kendiliğinden anlaşılır.

Karaözü'nde insan münasebetlerinin bütünü bir *sosyal yapı* ayırdı taşıyor. İnsanlar arasında anadan doğma kardeşlik ülküsü yaşıyor. Bu ülkü hiçbir okul veya eğitimin yalnız başına aşılamayacağı tabiiikte ve güçtedir. Çünkü Tarihöncesi toplumlarda bilimin bulduğu "KAN KARDEŞLİĞİ'nden ileri geliyor. O yüzden, Kişisel girişkinlik (Şahsi Teşebbüs) adı verilen davranış, Karaözünde birkaç açığı gözün tekelci imtiyaz vurgunu ile milyonlarca kişi zararına milyoner olması biçiminde soysuzlaştırılmamıştır; köy toplumunun "elbirliği" ile kardeşçe kalkınması yolunu tutmuştur. Bu içe sinmiş özellikleri sırasıyla gözden geçirelim.

SOSYAL MADDE: İMECE

TOPLUMSAL MADDE: KOOPERATİF Biliyoruz. İngiltere'de büyük sanayi kılıcıyla doğranan küçük üretmenlerle çalışanları korumak üzere, 19. Yüzyıl başında Robert Owen'ce ortaya atılmış *kardeşçe güdülen ekonomik savunma* teşkilâtına Kooperatif denir. Türkiye gibi geri kalmışlığı Gılgamesh Destanlarını aşan bir küçük köylüler, esnafkârlar

ve teşkilâtsiz işçiler ülkesinde kooperatifçilik yenilen peynir ekmek kadar vazgeçilmez nimet sayılmalı ve Milli kalkınmayı yüreğiyle özleyen her namuslu kişiye savunulmalıdır. Bizim bilerek veya bilmeyerek Kooperatif karşısındaki genel davranışımızı "Karahallı Süleyman" adlı yurttaşımız, Bay Ahmet Emin Yalman'a şöyle haykırıyor:

"Biz kooperatif kuracaktık. Sayımız 99 olsa mesele yok. Fazla olunca, Ankara'dan izin koparmak için uğraşılacak." (Bunun için kaç binlerce lira harcanıp kaç yıl uğraşılacağı malûm). "Ey uçan kargalar, siz 100 müsünüz?" diye sual sorarak zorluk yaratan bir idareden ne beklenir? Memlekette işlerin genişlemesi lâzım. Hükümet ise, küçük ve dar kalsın diye uğraşiyor. Yardım edecek yerde zorluk arıyor, buluyor." (Vatan, 25.12.1947, Başyazı)

"Bizde kooperatifler, birliklerin (büyük tacirlerin) elinde. Birlikler dahi Hükümetin kontrolü altında." "Kredi kooperatiflerinin bugünkü durumları Ziraat Bankasının birer şubesinden farksızdır." "Piyasada 100 kuruşa satılan aynı malı kooperatiften 120 kuruşa alan kimsenin bu işte ne kârı olabilir?" "Çok defa piyasada 300 kuruşa aranan malı, Kooperatif, Hükümetin bu husustaki emrine uyararak kendi üyelerinden 190 kuruşa almak garabetini gösterir." "Şu iş için şu kadar paraya ihtiyacı olan kimseye istediğinin ancak onda biri verilir. Bunun için dahi, bütün köylü o borca müteselsilen kefil tutulursa, o cüz'i para toprağa değil belki bir sofraya donatmaya harcanır." "Üretim için gerekli ihtiyaçlardan gözyaşı bekleyenlere Sümerbank dokumalarından dağıtmaya kalkan bir kooperatif, gayelerinden uzaklaşmış sayılır." "Böyle verimsiz bir yardıma ancak devlet mamullerini satmak adı verilebilir." "Ortakların" ne işi ihtiyaca göre ayarlama, ne de kontrole hiçbir surette hakkı yoktur." (Vatan, age)

Böyle bir kooperatifin loncadan farkı; Üyelerinin değil, derebeyinin keyfi ile yürütülmekten öteye geçmez. Kooperatif küçük üretmeni büyük tacir için yakalamış bir örümcek ağıdır. O bataklı nalla mıh arasında ve böylesine bir satır

altında bile Karaözü insanı ne yapmıştır? Başka hiçbir köyün yapamayacağını:

"(Kooperatif) Karaözü dahil, 7 köy bağlı, 900 ortağına kredi veriyor." "Halen 400 bin lira ikraz yapıyor." "17.000 öz kaynağı, 24.000 lira yedek akça." (Hu Dost, 21)

"O muazzam baskılara karşı bu mucize nasıl gösterilmiş? Karaözü, yüzyıllardan beri öyle nice baskılara göğüs germe-ye alışıktır. Çünkü orada kardeşçe elbirliği, binlerce yıldan beri yaşanmış bir sosyal hayattır. Karaözü insanı, 'Serbest rekabet' adlı balta girmemiş orman kanunu yerine, anadan doğma ortak yaşayan kankardeşliğini benimsemiş ve kanıyla canıyla savunmuş bir topluluk örneğidir. Öteki sürünen çaresiz köylerimizin kanını kurutan murabahacı eşraf ve çapulcu ağalık Bektaşî köyünün içine sızamamıştır. Yıllar önce... köy halkına zulmeden bir ağa, köylüler tarafından linç edilmiştir." (age, 21) Kazancını ve dirliğini ya el, ya sel alacaksa köylü niye çalışsın?

Elbirliği ile çalışmak, kardeşçe yaşamak Karaözülünün iliğine, damarına işlemiş ezeli "İMECE" (Kollektif iş, Toplum emeği) biçiminde cevherleşmiştir. "Köyün temeli İMECE ile kurulmuş. Elbirliği ile, gönül birliği ile, insanca yaşamak, eşit yaşamak için bir yol tutulmuş: İMECE. "Hepimiz birimiz için, birimiz hepimiz için" dedi bir Karaözülü, bunu böyle açıkladı." (age, 21) Bu denileni yıllar yılı şehirlerde afişleştirdik: Sözün özünü boğmak için kalıbını sattık. Karaözü'nde iddialı sahtekârlıklar yok. Onun için İmeceyi okul yapmasa bile, okulu İmece yapıyor:

"Elbirliği ile yapılan köy ortaokulunda 314 ortaokul öğrencisi, 265 ilkokul öğrencisi okumakta." (age, 21)

SOSYAL RUH: HALK TOPLANTISI

TOPLUMSAL RUH: DEMOKRASİ- Kollektif işbirliği, toplumca elbirliği, her gün propagandası yapıldığı gibi, kölelerin boyunduruğa bağlanmaları biçiminde değil, inanılmaz derecede gerçek olduğu için, en üstün kişi üstünlüğünü sağlayan "hüdayinabit" köy demokrasisi biçiminde yürütülür. Madem ki, kimse kimseyi soymayacak, ezmeyecek, kişi hürriyetine kim, niçin dokunsun? Demokrasi neden haydut maskesi olsun?

Röportajcı, "DEM"lendiği "cem âyini"ndeki iffete ve edebe hayrandır. O toplantı, Dede başkanlığında muntazaman kurulup işleyen kadınlı erkekli Köy Halk Meclisi'dir. O Mecliste, aşağıdan geldiği için, sahte düzenli derebeyi toplantılarındakine benzemeyen en terbiyeli halk demokrasisi kendi işlerini en dürüstçe ve insanca insaf ve eşitlik içinde geliştirir. Yasağa mükemmelen adapte olmuş Bektaşî teşkilatı, Dede ve Kamber (dede yamağı) eliyle güdülür. O toplantıda, Anadolu folklorumuzu dünya çapında zenginleştirmiş güzel sanat eğitimi "Şair"ın (Dede üçüzündeki müzik ustasının) yetiştirdiği köylü "Siirt" (Şakirt)lere toplulukla ve herkes önünde yarışılarak öğretilir. O toplantılar, "bir mendil ıslanırsa, güneşe serilip kuruyuncaya dek" barışmamış olan kavgacıları, toplum önünde siygaya çekip hükme bağlayan en adil halk mahkemeleridir.

Karaözü gibi köylerimizin bütün ekonomik ve kültürel başarıları, bu toplum demokrasisinin sosyal disiplininden doğar. Halk demokrasisinin yığınları nasıl bayrama koşarca, toplum işlerinde karşılıklı fedakârlığa doğru koşturduğunu,

röportajcının anlattığı basit mezarlık olayından öğrenebi Iiriz. Köylümüz, hele Bektaşiler kadar yeryüzünü canlarla dolu gören Şamanizm gelenekçisi köylümüz kadar ataya, mezara bağlı ikinci insan bulunamaz. O bağ, ilk kent (Site) yerleşmelerinde ölümle sınırlandırılmış bir inançtır. Öyleyken, köy demokrasisi yaşıyorsa, ata tapıncını dahi bilgi şuuruna engel olmaktan alıkoyacak kadar ince ve etkili olabilir:

"Altı yıl öncesindeyiz. Karaözülüler toplanmışlar bir kahvede. Okumadı mı bir insan koyver peşini derler ve o gece karar verirler. Köye yeni bir okul gerek. Analar, bacılar, dedeler, gülyüzlü bebeler hemen o gece bir karara varırlar. (Karaözü Köyü Okul Yaptırma Derneği) kurulur. Köyün en iyi yeri mezarlıktır. Nitsinler?.. Ölüye saygı gerek ama, bu diriye saygısızlık demek değil ki!.. Karar verirler: Ölülerimiz daha iyi bir yere, daha uzak bir yere taşınacak. Burada okul yükselecek. Razi olmayan var mı ey canlar, ey dostlar var mı? Bir koro gibi, aynen bir koro gibi: 'Yok!'

"Herkes mezarını taşıyor, saygıyla kemikleri taşıyor. Ve birkaç gün sonra bir buldozer geliyor Sivas ilinden. Homurtularla çalışıyor mezarlıkta... Ekip gündüz çalışmada... İş bir an önce bitirmek gerek. Bunun için ne gerek? Yeni bir gece ekibi... Gece ekibine ne gerek? Para gerek... Davranın canlar, davranın dostlar... O da bulunuyor." "Analar koyun sağmaya giderken çakıl, kum, harç taşımışlar, gelinler, gelinlik kızlar kiremit vurmuşlar sırtlarına, koyun sağmaya giderken. Bir yarış başlamış şu kadar kiremit sen vurdun sırtına, ben şu kadar... O bebeler var ya, aşık oynayan, onlar da su, aş taşımışlar işçilere, ustalara, okul yapan ustalara. Gece toplanırlarmış birbirinin evinde, mis gibi şaraplar doldururlarmış bakraçlara. Sazlar bir yanda vurmuş en hasından." (age, 20). "Bir de bakmışlar ki okulun temeli çıkmış, sonra ilk katı." (age)

Bir de II. Cihan Savaşı'na doğru Paşa buyruğu ve jandarma falakası ile yukarıdan sokulmak istenen "İLKOKUL SEFERBERLİĞİ"ni düşünelim. Tek parti son deminde gösterdiği bu dünyanın en iyi niyeti; CHP'nin kendi ölüm çanını

ve DP'nin köyü peşinden tuza koşan koyun sürüsü gibi sürüklediği, Demirkırat davul zurnasını çalmak oldu. O yüce kültür uygulaması yüzünden köylümüz hâlâ paşayı affetmedi! CHP'den Taun görmüşçe kaçıyor... Çünkü masa başındaki kasıt ne olursa olsun, metot antidemokratik (halk düşmanı) idi. Köyümüzün biricik kalkınma ve eğitim yolu diktatör sopası değil, halkçılık haklarının lâftan halka geçmesi ile olurdu. Halkımızla herşey yapılır, mezarı bile sırtında taşılır. Efendi-ağa çalımını ile değil, ağa zehirinden kurtulmuş köylünün kendi kendisi ile, kendisi için... Hele her şeyden önce bilhassa ve mutlak surette KENDİSİ TARAFINDAN yapılmak şartıyla! Yoksa zorla güzellik olmaz; ağalık, derebeylik olur.

Bakın, Sivas'ın Karaçayır köyünden "64 yaşında Hasan Özel" ne diyor:

"İnsana köle muamelesi yapılmaz. İnsan yüce varlıktır. İnsanı sevmeyen tanrıyı da sevmez, tabiatı da sevmez. Sadece kendini sever, nefsinin yanı..." (age, 10)

SOSYAL YARDIM VE SAYGI

Bedeni; toplumsal emek (İmece), ruhu toplumsal demokrasi (Halk Meclisi) olan Karaözü'nde toplumsal ve insancıl olmayan tek şey kalmaz artık.

SOSYAL YARDIM oradadır. *"Anadolu'da kız alımında bir 'Başlık' belâsı vardır. Bir belâ ki, düşman başına bile değil. Samanlığın seyranını bile zindan eder. Burada da başlık, 1500 kaymadan 8000 kaymaya kadar. Ama, ne var ki Karaözülü için mesele değil bu. Hâli vakti olanlar, fukaranın işini görüyor, **çaktırmadan**. Elbirliği ile bir yuva kuruluyor. Tenceresinden başlığına, yatağından yorganına, davarından bahçesine, sermayesinden yumurta veren tavuğuna kadar. Çulunuz çaputunuz olmasa, iki çıplak olsanız, gönüllerin bir olması şartıyla hiçbir şey düşünmeden bir yuva sahibi olmak Karaözü köyünde işten değil."* (age, 21)

Yani, falan "insanietçi kurum"un, yahut "Vatanperver kişi"nin davul zurna ile kâinata duyurarak üç beş çocuğa don giydirmesi, gazete sütunlarında övünme veya firma ve düzen reklâmı edilmiyor. Yardımlaşma sosyal bir görev sayılıyor. Ve kimseye "**ÇAKTIRMADAN**" yerine getiriliyor. Sonra, gözden sürme çalarca gösteriş değil, yuva, döşem, sermaye, hayvan vs. sağlanıyor olmayana.

Tek kişiyi yalnız bırakmayan yardım görevi, toplum için, daha büyük sorumluluk taşır:

*"Kazancımızı meydana getiririz
"Eksiğimiz varsa bitiririz" (Hatâyi)*

"Kooperatif için şimdilik 7500 lirası tahsil edilmiş bina başışları var!" (age, 21). (Okulun birinci katı çıkınca: Karaözülü) "Koyununu satmış okula, öküzünü satmış okula... bağın, bahçen, ürünün satmış okula, yağın okula, peynirin, sütün, yoğurdun okula..." (age, 20)

Çünkü halk, kooperatife de, okula da ne verirse, gene kendisine olduğunu biliyor. Haraççı bir "özel bankanın" kasasında enflasyonla parasının deve olmayacağını, vurguncu bir "Girişkin kişi"nin kesesini şişirmeyeceğini biliyor. Onların ağzında:

"Senliği benliği n'idelim?

"Gelin canlar bir olalım.

"Hepimiz yaşayalım bir can gibi"

sözleri, ne "sağcı" kurdun kuzu postuna bürünmesi, ne "solcu" tilkinin peyniri kapıncaya dek kargaya maval okumasıdır. Sosyal inancın kendini yüzde yüz vermiş içten sevgisi, insana saygıdır.

"Garip oğlu, bu bir ilm'i Hikmettir

"Muhabbet hemi farz, hemi sünnettir!"

Onun için o: "Ölülerimizin namazını bile kıldırmadılar, kestiğimiz eti bile yemediler" (age, 10) dediklerine bile, insan ezmeyi icat ettikleri için bir gün ezileceklerini hatırlatmakla yetinir, çelebice:

"Kişinin ettiği kalur mu yanına?

"Herkes ettiğini bulur efendim!"

SOSYAL KADIN-AYDIN- TEŞKİLÂT

SOSYAL KADIN oradadır. Karaözü'nde alafranga feminizmin ispiritizma masası altından dişi eti süsleyen cilve kadını yetiştiriyor. Orada kadın en az erkek kadar *haklı* ve *güçlü* olarak yaşama savaşında eşit ve öncü ana-insandır. Karaözü'nde okul kadını yapacağına, kadın okulu yapıyor, hem ne yaman yapıyor;

"Köy kadınlar kolu, en başta gelen kollar arasında okul yapımında. Para tükendiği zaman beşibiyerdelerini satan onlar, bileziklerini satan onlar. Sonuçta 155.700 lira şartıyla, bugün 500.000 lira değerinde olan Karaözü ilk ve ortaokulunda ayyıldızlı bir bayrak dalgalanmakta."(21)

Yarı nüfusumuz olan kadın, bütün değeri ve heyecanıyla toplumun ışığa gidişinde erkekle medeniyet yarışı yapıyor. Dışından tırnağından arttırdığı altınını "ak akça kaİa gün için" bile demeyip okula harcıyor. Çünkü toplumu arkasında duyuyor, "kara gün"den korkmuyor. Öylesine kadını Karaözü'nün benzeri köylerde de aynen buluyoruz. "Karpuzu büyük Hasan Dede" köyüne bakıyoruz:

"Okulda kız sayısı fazla, ilkokulu bitirenler sanat enstitüsüne ve civardaki ortaokula gidiyorlar. Köyde kaçgöç yok, buna karşılık tarifi güç bir saygı, sevgi var birbirlerine. Bunu görmek için iki kahveden birinde beş dakika oturmak yeter." (age, 22)

Demek, "kadını kurtarma" dans partili salonda kadeh tokuşturmakla olmaz. Kadını kurtarıcı yapmakla, kadını toplumsal ölkü ve görev sahibi etmekle olur.

SOSYAL AYDIN oradadır. Öyle toplumun aydını da yumurtadan çıkıp kabuğunu beğenmeyen civciv kafalı yetişmez. Okuldan çıkmakla, köylünün sırtına basıp, köylüye yukarıdan bakmaz. Kendini yetiştiren çevreye gerekince analar, bebelerle taş taşır:

"Köyün insanları, yazları köye gelen okumuşlar da (okul için) taş taşıyanlara yardım etmede." (21)

Hiçbir sosyal köy aydını ocağından kopmaz: Karaözü'nün başka benzeri Baladız köyüne: *"Her tren bir dost getirir. Her gelen mektup, haber ister. Diğer Alevi ve Bektaşî köylerinde olduğu gibi, okumuşlar köylerinden haber isterler. Yazları izinli oldukları zaman gelip, mesleğini halkından esirgemeyen aydınları köyün övücüdür."* (22)

Neden? Çünkü Karaözü gibi sosyal köyler: "Külahını kurtaran kaptandır!" yollu "kişisel özel" ağıkgözlülüğü ahlâklaş-

tırmamış çocuğunda. Ve sosyal köyde yetişen aydın, içine katıldığı "Serbest rekabetçi" şehir gangsterliklerinden ve züppe yapmacıklarından hiçbirinde köyünün içten gelme eşit insan kardeşliği havasını bir daha bulamamıştır. "Okul"dan değil hayattan geldiği için, lüks ve böbürlenme soysuzluklarından öğrenen köklü bir eğitim almıştır. Ankara Haymana köy okulundan çıkanlar gibi yalnız nefsinin düşünen hırsızlık ve uğursuzluklara düşmemiştir.

Demek, "Aydınları köye ısındırma", turist kuşlar gibi nöbet savma gezilen yahut silah altında devlet kuvveti gibi zorlamalarla olmaz. Köyden aydın yetiştirme ve aydını toplumsal ülkü ve görev sahibi etmekle olur.

SOSYAL TEŞKİLAT oradadır. Kadını, aydını, bebesi, piri ile öylesine kaynaşık toplumun insanları, artık "Her biri kendi bacağından asılır keçi" olmaktan çıkmıştır. Her konuda kolayca bir araya gelip anlaşmanın, teşkilatlanmanın değerini yurttaşlığın ve demokrasinin şartı sayarlar. Birkaç bin kişilik sosyal köylerde kaçar dernek var? Her iş teşkilâtlıdır:

(Karaözünde); *"Yıl 1957'ye geldi. Kurulan dernek bütün aşkı ile okula yardım etmede."* Tek köyde şu dernekler sayılıyor: (Köy Güzelleştirme Derneği), (Çiftçiler Derneği), (Öğretmenler Derneği), (Avcılar Derneği), (Tarım Kredi Kooperatifi)... Hasan Dede'de: *"(Tarım Satış Kooperatifi), (Anıtlar Derneği), yanısıra (Kültür Derneği) ve (Hasanedede Kitaplığı) da açılmak üzere."* (22)

SOSYAL DİRLİK-AHLÂK-KÜLTÜR

SOSYAL DİRLİK oradadır. 1959 yılı, Türkiye sırf dirliği korumak için 6,2 milyarlık bütçeden 1,7 milyar (% 27) para harcıyor. Sosyal insanlık, yalnız ağayı içinde tutmadığı için, hem de o şarap köylerinde karakolu tahtadan silmiştir:

"Elbirliğiyle çalışmak buranın temelidir. Kızgınlık, dargınlık, senlik, benlik görülmez. Nitekim, bir tarihte kurulan jandarma karakolu "VUKUATSIZLIK"dan "lağv"edilmiştir! Yıllar önce bu köye, bu köy halkına zulmeden bir ağanın köylüler tarafından, canları burnuna gelince, linç edilmesin-

den başka anıları yoktur bu konuda. Bu bir anı değil, bir romandır." (22)

Amasya köylerinin yarıdan çoğu Baba İshak torunları Alevilerdir. Amasya cezaevinin 500'ü aşkın mevcudu içinde Alevi tutuklu 10 kişiyi geçmez. Onlar da bir koğuşun bir köşesinde bir hizaya gelip, namaz kılarca sessiz, uslu, birlikte yer içer, yatarlar.

Demek, "Asayiş ve Huzur", gizli açık polis devleti edebiyatını sık sık yönetmekle yerine gelmez. İnsanlar arasında eşit yararlıkları yaşayıştan gelme karşılıklı sevgi ve saygı ister.

SOSYAL AHLÂK oradadır. Sosyal köyde, cikletli tabanca cümbüşlerinde isterik erkeklerle dişiler yıldızlaştırılmadığı ve kaçakçılık piyangoya konulup, spor bile kumarlaştırılmadığı için, gençler bilgiden yüce ülkü tanımamışlar, kültüre yuva yapıcılığı sporlaşmıştır.

"Baladız'ın ne şarabı, ne gülü, gülyağı ünlü değildir okuma aşkı kadar. Köyün bütün çocukları sanki sözbirliği etmişçesine öğretmen olmak için okumaktadır... Enstitü öğrencileri (İlk Öğretmen Okulu şimdi), öğretmenlerine bağışlanan en güzel yerde, 15 gün içinde iki katlı bir evi yapıvermiştir. Kâğıt oyunu oynanmayan kahvede, Atatürk'ün özdeyişleri en güzel kâğıdın üstüne en güzel yazılarla yazılmıştır ki, bunlar ileri olmanın, uygar olmanın 'âyet'leridir." (age, 22).

SOSYAL KÜLTÜR oradadır. Sosyal köyde, "orijinal" görünme karasevdasıyla uyduruk "öztürkçecilik" yırtınmaları yoktur. Öyleyken, "Dil arı öztürkçe" (22) konuşulur.

Sosyal süzgeç köyün içerisine ne Mayk Hammer haydutluklarını, ne satılık et yelpazeleyen uçkur peşkir edebiyatını sızdırmamış. Okudukları 7 dergiden altısı; kediye göre budu da olsa, iddialı, ağır konulu, öğretici: Varlık, Öğretmen, İmece Köy ve Eğitim, Yön...

64 yaşında Osmanlı çağının Bektaşisi, Osmanlıca için şöyle diyor:

"Osmanlı, halkına ihanet etti. Türk'ün dilini bırakıp Acem ve Arap diline sarıldı." (10)

SOSYALİZM HÜCRECİĞİ

Bu "SOSYAL KÖY" kimdir? Röportajcı: *"Dağı taşı, Alevi olan" köydür, diyor. "Dostlarım, uzun sözün kıyası şudur: Alevi inançlı toplulukların sonsuz bir çalışma aşkı, birlikçi, dirlikçi olmaları, ekonomik yönden ileri olmaları diğer toplulukları çileden çıkaran nedenlerin başında geliyor. Kahvelerde yatıp pişpirik oynamayıp çalışıyorlar, kazanıyorlar, ekonomik yönden geliştireyorlar." "İşte 1300 yıl önceki "kuyu"nun devamı, bitmeyen kavganın başlıca nedeni." (22)*

Öyleyse, Anadolumuzu kalkındırmak için bütün köylerimizi "Kızılbaş" mı yapalım? Tarihi gerisin geriye çevirmek elden gelse belki... Bektaşî, Anadolu toprağına nasıl basmış?

"Horasan"dan gelen Hasandede, Hacıbektaş dergâhını ziyaret etmiş. Adamları ile birlikte savaşlara girmiş. Büyük yararlıklar göstermiş ve şimdiki Hasandede köyü iki çiftlik yeri olarak, Padişah tarafından yurt olarak verilmiş. Hasan Dede, bu toprağına basınca yoklamış: 'İşte mekânımıza geldik'demiştir." (22)

Artık bir daha Horasan'dan gelebilir miyiz? Geçmiş, Yalnız, kılıcı gücüne toprağı yoklayanların bile uğramadan yerleşemedikleri o "Hacı Bektaş Veli Dergâhı", Kırşehir'in o adı taşıyan kasabacığındadır. Oraya varıp, upuslu insanların başucunda dönen yeldeğirmeni yanından karşılara bakanlar, keçe külah yuvarlaklığında esmer bir tepecik görürler. Horasan'dan gelmiş çadırı taşa çevirmiş duran Türbeler karşısındaki bu tepeciğe, -Karaözü'yü andıran- "Karaca Höyük" adı verilir. "Suluca Kara Höyük'ün çepçevresi, -tıpkı Karaözü gibi- üzüm bağları ile donanmıştır... Demek, Hacıbektaş dergâhı, deli dervişlik taslayan bir kuru "Târîk'i dünyalık" değil, yeryüzüne kılıcı, sabanı ile dört elden sarılmışların "Numune Çiftliği" (Örnek bahçesi)dir. Tekkeler kapanmış, ayinler yasak edilmiştir gerçi. Göçebe Horasan erlerinin yıkılmaz çadırı, köfeki kemeleri ile oracığa dikili durur. Altlarında sandukaları ile "eren"ler taştan ülkü heykelleri gibi,

yüzlerce yıllık sosyal görevlerine alçakgönüllüce nöbet tutarlar. Bütün Alevi köyleri de, her yıl oraya gizli adaklarını yollayıp, toprağı koklamanın, işlemenin, verimlendirmenin "sır"rını Hacıbektaş ustalarının dergâhından örnek alırlar.

Yani, Hacıbektaşlar izinde akın akın gelmiş Hasandedelerin Horasan'dan getirdikleri de, Anadolu bucaklarına dikip örnek çiftlik topraklarını bereketlendirdikleri de, istersek gene bir "OKUL'dur diyebiliriz. Ancak, o ne ilk ne ortaokuldur, ne lise. Sonsuz hayat okulu, *toplumsal* üniversitedir. "Toplumsal"ın anlaşılır Frenkçesi, bugün Anayasamıza sokulmuş "SOSYAL" sözcüğüdür.

Evet, "Alevi", "Kızılbaş", "Bektaş" kılıklı toplumcularımız, Ortaasya'dan beriye, çöken İslam medeniyetini DİRİLTMEYE koşmuş ilkel SOSYALİZMimizin öldürülemediği canlı hücrecikleridir! Karaöz'ünün Karaca Sulu Höyüğü'nün, Hasandede'nin Baladız'ın, Banaz'ın, Pir Abdal Sultan'ın: ölüm ve işkence önünde:

"Ay dur Şah Hayatlim kaçandan

"Zerrece korkmayız bu tatlı candan!" diye, pek sevdiği hayatla dahi değiştikleri, savundukları şey "1300 yıl önceki kuyu", kör taassup değil, o ilkel sosyalizmdir. Bektaş Köyünün sonsuz çalışma aşkı, birikçi, dirlikçi, ekonomik yönde "ilerici"ligi gökten inmiş tasavvuf sofrası değil, Ortaasya göçebeliğinden kalma (Eşit+Hür+Demokrat) KAN-KARDEŞLİĞİ düzeninde "Elini-Belini-Dilini" tutmayı (Çalmayı-Başkasının ırzına göz dikmemeyi-Yalan söylememeyi) yaşama kuralı yapmış ilkel de olsa SOSYALİST adı verilen bir yeryüzü rejimi, insan münasebetleri biçimidir. "Kahvelerde pişpirik oynamayıp çalışan" Bektaş köylerinde bulduğumuz: Üretim-yardımlaşma-halkçılık-kadın-aydın-teşkilât-kültür-ahlâk-dirlik toplumsallığı, yüzlerce yıldır her baskıya kafa tutup ayakta kalabilmiş ilkel göçebe sosyalizminin kalıntılarıdır. Karaöz'ünün ve Alevilerin bize öğretecekleri en büyük gerçek budur.

Binlerce yıl geride kalmış ilkel göçebe sosyalizmine mi döneceğiz? Yok canım. Ütopye kaçmamak şartıyla üzerinde düşünülecek bir METOT, usul, tutulacak yol karşısındayız. Anadolumuzun geriliğine yürekten yanmış her samimi kişimize Karaözü gibi köyler bir şey öğretebilir: "Kişisel Girişkinlik" denen serbest rekabet cöngül kanununun "altta kalanın canı çıksın" yoluyla mı, yoksa Anayasamızdaki "SOSYAL" sözcüğünün gerçek anlamına uygun, toplumca elbirliği, Milli "İMECE" yoluyla mı köyün ekonomik ve sosyal kurtuluşuna varılabilir? İleri, tok ülkeler: "Sosyalizmle mi, Kapitalizmle mi daha mutlu olunur?" diye aşık atabilirler. Türkiyemiz için öyle lüks oyunlarla yitirilecek boş vakit kalmamıştır.

ÖRNEK KÖYÜN SUNULARI

Olumlu bilimcil sosyalizm şöyle dursun. Merak edip arayalım. Anadolu'da her köyümüz yalnız şu ilkel Karaözü kadar olsa, memleketimiz hangi sonuçlarla karşılaşır?

Karaözü 42 kilometrekare. Türkiyemizin 776980 kilometrekaresinde 18470 Karaözü kurulabilir. Köylerimizin sayısı o kertede azaltılabilir mi? Köylerimiz, tedirgin edilmedikçe kendiliklerinden derlenip toparlanmaktadırlar. 27 Ekim 1927 "Nüfus Sayımı"nda 40991 köyümüz vardı. 1948'de ("Köy Sayım Hülâsalarına göre) 34148'e inmişlerdir. Demek her yıl 169 köy komşularıyla kaynaşiyor. Bu körüne gidiş, şuurlu bir sosyal ekonomi politikasıyla kaç defa çabuklaştırılabilirdi? Karaözü 330 evlidir. Kooperatifi 900 üyelidir; 3 köyü bir kooperatif kapsayabilmiş. Öyleyse, kooperatifle bugün 34148 köyü 11382 köy birimine indirmek hayâl sayılamaz. Oysa Karaözü'nün kooperatifi 3 değil, tam 7 köyü içine almıştır. Bir planlı teşkilât, köylerimizi 5 bin tarım birimine dek santralize edebilir, demektir.

Biz o denli aşırılığa gitmeyerek, Karaözü gibi 20 bin köyümüz var sayalım. O yirmi bin köye modern bilimin teknik ve toplumsal araçlarını vermiyoruz. Yalnız hepsi Karaözü kadar sosyal üretim, yardımlaşma, teşkilât, kültür edinmiş, sosyal

kadın ve sosyal aydınla elele vermiş olacak. Anadolu'da ne-ler görürüz?

1960'da nüfusumuz 18,9 milyon. Örnek yirmi bin köyümüzde kırk milyon kişimiz olacak. Bunların 39 milyonu okuryazar bulunacak. Köy çocukları asfalt yollarda turist otobüsleri peşine düşüp: "Gazete! Gazete!" dilenmeyecekler. Her sabah 240.000 gazeteyi, 140.000 sosyal konulu ciddi dergiyi kendi paraları ile okuyacaklar. Baldır-bacak ve şantaj basını yerine, bilim ve gerçek basını tutunacak. 20 bin Atatürk heykeli "mavi mavi" gülerken, köyde ağa kalmadığı için, geceleri anıtların burunları da kırılmayacak. Nece faIakacı karakol ve eklerinin yüz milyonlarca gideri devlet hazinesinde yararlı işe kalacak. Suçlar ellide bire düşünce, Dirlik (Huzur) bekçisi Devletin 10 milyarlık bütçesi 200 milyonla yetinecek. 1959 yılı kurumlar 160, akaryakıt 150, damga resmi 215 milyon vergi sağlamış. Demek Devlet, başka hiçbir vergi almasa, her yıl verdiğimiz pul parası ile idare edebilecek.

Güldürücü gibi gelen bu sonuçlar içinde ciddi bir kaygı başgösterecek: Kapıkulu memur kalabalığı nasıl beslenecek?

1959 Genel Bütçesinden maaş alan memurlar: 155.790, daimi ücretliler 54.523, geçici ücretliler 2330 kişidirler. Karaözü, "Ortaokulunda 4, ilkokulunda 8 öğretmeni olan" (21) köydür. Yirmi bin köye 240.000 öğretmen gerekecek. Demek, örnek köylerimizin yalnız öğretmen ihtiyacı için bütün Genel Bütçe memurları yetmeyecek, 50.000 kişiyi Karma Bütçe, Özel İdare kadrolarından çıkarmak zorunda kalınacak... Bu yalnız "kültür" gelişiminin sonucudur. Ya, köye götürülecek teknik, bilim, tarım, etüt alanlarında çalışacak kişiler? Ekonomik, sosyal vs. teşkilât personeli?

Tekrar edelim: Şuurlu sosyal modern köylerin değil, şimdiki Karaözü seviyesindeki 20 bin örnek köyün ekonomice sağlayacaklarını kestirme hesaba vuralım. Meyvacılık ve hayvancılık bakımından:

		20 bin	1958 yılı bütün	Artış
<u>KaraÖzü'nde</u>		<u>örnek köyde</u>	<u>Türkiye'de</u>	<u>sayısı</u>
<u>Bağ dönümü</u>	T32Ü	30.400.000	7.102.620	23.000.000
Elma ağacı	11.400	228.000.000	11.803.000	211.000.000
Armut ağacı	3.800	76.000.000	8.278.000	67.732.000
Kayısı ağacı	15.000	304.000.000	7.600.000	296.400.000
Ceviz ağacı	380	7.600.000	2.930.000	4.740.000
			1959 yılı	
İnek sayısı	400	8.000.000	4.112.616	3.887.383
Kümes canlıları	2.000	40.000.000	28.510.000	11.490.000
Koyun sayısı	175	3.500.000	996.000	2.503.704

Yani, Karaözü'leşen Türkiye'miz bir anda meyva ve canlılar cenneti oluyor.

Ürün bakımından birkaç sonucu hatırlatalım:

1947 yılı bütün Türkiye'de 4495 ton bal çıkar. Bal: 20 bin ton olacak. 1959 yılı bütün Türkiye fabrikaları 499.740 ton şeker yapar. 20 bin Karaözü, 840.000 ton pekmezle şekerin iki katını verir. 1955 yılı Türkiye (Turunçgil ve kabuklu meyva dışında) 118.222 ton kuru ve yaş meyva ihraç eder. Karaözlüler 1000.000 ton yalnız kuru meyva sunarlar. Türkiye, 1958-59 yılları 4884 ile 9600 ton şarap üretir. 20 bin Karaözü her yıl 600.000 ton şarap sunabilir.

Dünya piyasası bu artacak ürünlerimize değerlerini öder mi? Bugünkü Dış Ticaret mekanizmamız ve köylerimizin hâli ile ödemez. Mesele Teşkilât işidir. Danimarka gibi soğuk bir ülkeçemiz, bir çeyrek yüzyılda hububat tarımı para atmeyince, endüstri tarımı ile hayvancılığı ele alıp, Batının besî kaynağı oldu. Ne sayede? Derebeyi kafasını temizlemiş şuurlu teşkilâtlanmayla. Bizim 20 bin köyümüz Karaözü kadar kooperatifleşse ne olur?

	Karaözü'nde 20 bin örnek köyde 1944 Türkiye'sinde		
Kooperatif sayısı	1	20.000	350
Üye sayısı	900	9.000.000	175.000
Açılan kredi	400.000	8.000.000.000	1959 Ziraat Bankası
			Kredi Kooperatifleri
			cari hesabı
			327.855.500

Gerçeklere bakalım: 1944 Tekparti yılı tüm Türkiye'de 86 tüketim kooperatifinde 40 bin üye görünür. 1960 çok parti yılı (18 yılda) kooperatif artacağına 68'e düşer. Bunların aylık satışları 1955 yılı 21,13 milyon iken, 1960 yılı 39,08 milyon olur. Artış mı? Külçe altın o yıllarda % 165 yükseldiğine göre, satışın % 177'ye çıkması, yerinde saymak gibi ise de, o beş yıl (ekmek, şeker, yağ, peynir, elbise, doktor, otobüs) fiyatları ortalama % 237 pahalılaştığından, tüketim kooperatiflerinin aylık satışları 1960 yılı 52 milyonu da geçseydi, gene 1955 yılı seviyesinde kalmış olurdu. 39 milyonla gerçek satış beş yılda % 61 azalmıştır!

Oysa Türkiye'de 20 bin Karaözü olsaydı, yukarıki cetveldeki rakamlara göre Türkiye'de (Yugoslavya+Romanya+Macaristan+Finlandiya+İsviçre+Bulgaristan) gibi altı Avrupa ülkesinde bulunan 21.739 kooperatife yakın KOO-PERATİF ve onlarınkinin iki misli fazla Kooperatifçi köylü bulunacaktı. Türkiye'de kooperatifçi köylüye Ziraat Bankasının 1959 yılı açtığı kredi, 2.313.280 liradır. Aynı banka, tüm Türkiye'de 2 milyar kredi dağıtır. Karaözü'leşen Türk köylüsü, kendi gücü ile 8 milyar kredi yaratıyor. 1940 yılı son tanzim ettikleri bilanço'ya göre, tüm Türkiye BİRLİKlerinin yıllık faaliyetleri 30 milyon 362.844 liradır. 20 bin Karaözü, 8 milyar kredisi ile bütün bezirganlarımızın sağladıklarından 266 defa üstün iş görebilir.

Böylesine rasyonel ve teşkilâtli ve % 98 kişisi okur-yazar kooperatifli Türk önünde hangi ecnebi tüccar malımızın yarı maliyetinden daha düşük bir fiyat öne sürme cüretini ve gücünü kendisinde bulabilir? Dış ticaretimize sülük gibi yapışıp, Milli gelirimizi sağmala çevirmiş sömürge artığı hangi yerli acenta bezirgan, paramızın değeri ile, insanımızın emeği ve alını yazısı ile şimdiki kadar kolayca kumar oynayabilir? En sonra 9 milyon teşkilâtli oyu ile en aşılmaz demokrasi kalesi olmuş Türkiye halkının önünde, hangi siyaset cambazı kuru palavra şantajcılığı ile parende atmayı göze alabilir?

ELEŖTİRME

Yalnız 20 bin köyümüz, Karaözü'nün gene yalnız bugünkü geri ve ilkel ama toplumsal durumuna girmekle bile öylesine inanılmaz sonuçlara kavuşabiliyor. Ancak, Karaözü'ne dönmek, bugün Horasan'a dönmek kadar kuruntu olur. Onun için, meseleyi o *antika sosyalizmcilikten* çıkarıp modern anlamda Batıda bilimleşmiş biçimi ile geliştirmek, önüne geçilmez birinci şarttır. Eğer şimdiki aşiret polikacılığı ve sömürge alışkanlığı ile gidersek, 35 bin köyümüzü Karaözü düzeyine çıkarmak şöyle dursun, örnek köylerin izini tozunu çok geçmeden yitiririz. Çünkü Karaözülerin en büyük kuvvetlerinde en büyük zaafı yatar: Onların yaşama yordamlarını "savunacak" hiçbir araçları ve amaçları yoktur. Onlar, yalnız eskimiş geleneğe ve çevrelerinde sempati yerine alerji kışkırtan inanç biçimine dayanıp kaldıkça, yetiştirdikleri öz çocuklarının yalabuk şehir modası ile kamaştıklarını acıyla sezmektedirler. Bütün bir vücut çürürken, onun içindeki tek tek hücrelerin canlılığı ve bağlılığı, çevresini değil, kendi kendilerini bile soysuzlaşmaktan kurtaramaz.

Köyde "Modernleşme" adı altında binbir gizli, açık trajediden, yalnız çok anlamlı bir insan *kavrayışı* ile bir de insan *davranışı* örneği *alalım*:

ÖRNEK KÖYDE MANEVİ FACİA: Bezirgan şehrin gıdıklıya bayılan keyif verici zehiri, vakti geçmiş köy toplumsallığını, güneş gören kar gibi sessizce eritmektedir.

"Dil arı Türkçe, şehirle sıkı temas sonucu bu niteliği gün gün yitiriyormuş. Bunun yanısıra, örf ve âdetlerde de bir gerileme, gevşeme, yitklik olduğunu yaşlılar üzümlere söylediler." (22)

Çok yeğnik, ufacık şeymiş gibi anlatılan bu gidiş, köyde onu örnek duruma çıkaran İLKEİ SOSYALİZM geleneklerinin kaçınılmaz çöküşüdür. Karaözü'nün ruhu, bunu sezmiş, modern sosyal ülkü alanında sızan her düşünceye dört elle sarılmış. Okuduğu dergiler (Varlık, İmece, Yön) çarpık veya çürük çarık ideoloji gevelemeleri olabilir. Önemli olan şey; Karaözü'nün şu, kösemem kendisini uçuruma atsa hep-

si uçuruma seğırtten davul zurnalı sürü akıntıları içinde, sivrisinek kadarcık düşünceyi bile ciddiye alması ve modern araştırma ihtiyacını duymasdır. Çıkmiş çıkacak binbir işreti ve yapma "Toplumsal" dergiye yön verebilecek yol arama eğıginliğıdır.

Karaözlülerin ışıklı kara gözleriyle bizi dürtüp uyaran *antika sosyalizm geleneklerine* çok teşekkür ederiz. Ama Hasan Dedelerin ölmez soluğı, yeni toplumsal ocağı üflerse, modern medeniyet demiri tavında dövölür.

ÖRNEK KÖYDE MADDİ FACİA: Manevi faciadan daha korkunçtur. Çünkü onu gören yok, öven çok... Röportajcı bile bir başarıyı alkışlar gibi yazıyor;

Karaözü: 15 yıl içinde 347 memur vermiş ülkeye. Bunun 132'si öğretmen... Okuyanların 82 tanesi Devlet Demir Yolları memuru... 44 sağlık memuru yetişmiş buradan 37 subay, kolu terfiyeli, omuzu rütbeli... 44 sağlık memuru, ebe, hemşire, 15 bankacı, 24 polis, 13 tarımcı. ("Yeter mi, sayayım mı Sayalım") *"6 yüksek okulda öğrenci, 8 lisede, 48 öğretmen okulunda, 7'si sağlık kolejinde, 4'ü Devlet Demir Yolları Meslek okulunda, 2 tane de Yapı Sanatta... 5 delikanlı Tarım Teknikte, 3 askeri lise ve astsubay okulunda, yüzden fazla da ortaokullarda olmak üzere 200'e yakın okuyan Karaözülü."* (20)

Ülkü Dergisinin köyünde okuldan doğrudan doğruya "Hırslı" yetişmiş. Alevi köyünde: Memur... Bütün köylerimizde şimdiki gibi okullar açıldığını gözönüne getirelim: Bir köyden 347 memur, yalnız 20 bin köyden 7 milyon 940 bin çıkacak: 8 milyon memur! 1960 yılı bütün şehir nüfusumuz 8 milyon küsur... Bugün yarım milyon memuru nasıl besleyeceğini bilemeyen Türk milleti, şimdikinin on altı misli kalabalık paşacıları nasıl doyuracak? Hükümet konağı mı dayandırılır buna, maaş mı?

Bütün kadim medeniyetleri çökerten ve geri kalmış ülkelerin her türlü kalkınma damarlarını kurutan şey: Devlet kapıkulları sayısının orantısız çoğıalışıdır. Röportajcımızın olumluluk saydığı rakamları 20 bin örnek köye vuralım: 300

bin bankacı, 580 bin polis, 740 bin "kolu terfiyeli, omuzu rütbeli subay" gözümüz önünde geçit resmi yapadursun... Hepsi de: "Eline-Beline-Diline" tutkun kızılbaş da olsa lar... Önce "Amerikan Yardımı" iflâs eder. Sonra, yetmiş düvelin donanması Türkiye'ye buğday taşıya yetiştiremez.

Bu, problemin sırf sayı, kemiyet yanı. Ya keyfiyet yönü? 40 milyon nüfusta 8 milyon memur. Her ailemiz 5 kişi olduğuna göre, tüm milletçe memuruz... Hadi, Sam Amca zengin Noel Babadır, dayansın. Hiç mi iş, toprak işi görülme-yecek bu memlekette? 15 yılda 347 memur arasında köy işiyi ilgili 13 tarımcı güç çıkarmış Karaözül! Bugün okuyan 85 çocuğundan ancak 5 taneciği Tarım Teknik okuluna gider. Bizdeki tarım memurlarının toprak ekimindeki görevlerini mi merak ettiniz? "Zirai Bünye ve İstihsal" gibi iddialı bir adla yayınlanan 1957 istatistiklerine göre, öğretmen ve ormancılar bir yana kalırsa, 35 bin köyümüz için, hepsi kalem odasında 1794 Ziraat Müdür ve Memuru ile 764 Veteriner ve 591 Hayvan Sağlık Memuru var. 1400 köye düşen 1 hayvan sağlık memuru, belki köye uğrar, ötekilerin adım atmadıklarına yemin edilmese de inanılmaz mı?

Bir de "1541 Ziraat İşletme Memuru" var. Bunların 9 Tarım Bölgemize üleştirilmeleri şöyledir:

1. Bölgede Ankara'ya 188, Kırşehir'e 168, Çankırı'ya 2 işletmeci düşer. Öteki 7 vilâyete bir tek işletmeci yok... VI. Bölgede Muş'a 102, Urfa'ya 310, öteki 7 vilâyete sıfır işletmeci düşer... IX. Bölgede Konya'ya 246, Niğde'ye 50, Afyon'a 1, Kayseri, Nevşehir'e sıfır işletme memuru düşer... Bizim anlayacağımız: 67 vilâyetimizden altısının birer köşesinde altı çiftliğe kapatılmış yarıdan çoğu, ötekiler Allah bilir ne yaparlar!

Şimdi okul ve eğitimin dağbaşı köyünde bile, köy tarlasına % 5 tarım damlacığı düşürmeyen manasız bir sürekliliği memur yağmuru yağdırdığı düşünülün. Bu milleti füc'eten boğacak memur tufanı koparmaz mı? Tarım ekonomisi böylesine baltalanmış bir "Ziraat Memleketi"nin Amerika buğday bağışlamadıkça yaşayamamasına şaşılır mı?

Demek, Türk köyünde bir anormallik var. Ona ilkel sosyalizm de vız geliyor, okul da... Türk köyüne de, okul ve eğitimine de yeni bir ruh: *Toplumsal şuur, toplumsal teşkilât, toplumsal düzen* gerektir.

ARAŞTIRMANIN SONUCU: SON SÖZ

ATOM, Eski Yunanlılardan beri "bölünemez", içine işlenemez, durgun, son, ölü parça sayılırdı. Günümüzün bilim tekniği atom çekirdeğini çözünce, yeryüzünde hiçbir kimyanın eşğine varamayacağı en yüce ve yaman enerji kaynağı ile karşılaşıldı.

KÖY de öyledir. Kırk yıldır köye durgun, ölü, içine işlenilmez bir yurt ve millet parçası gibi uzaktan baktık. Siyasetimiz, kimya bile olamadı, Köy üzerine büyücü üfürükçülüğünden öteye geçemedi. Oysa artık klâsik serbest rekabetçi politika kimyagerliğinin bile vakti geçmiştir. Köyümüze yıldırım çabukluğu ve elektrik dinamizmi getirecek Sosyal Nükleer Bilim gerektir.

Bilimsel Sosyalizm önünde Karaözü'nün İlkel Sosyalizmi, modern nükleer bilim önünde kadim simyagerlik kadar geri ve olumsuz kalır. Öyleyken, o simyagerlik bile, bugün Karaözü'nde, 40 yıldır özlemiyle avunduklarımızı gerçekleştirmiş bulunuyor. Ya o simyagerliğin yerine gerçek nükleer sosyal bilimi geçirecek varılacak birlik, dirlik, ilerilik, kardeşlik ve mutluluğun sonu mu olur?

En büyük zenginlik kaynağımız, henüz büsbütün soyusuzlaştıramadığımız insan gücümüz köyde boşuna yatıyor. Aydınlarımız sosyal köy inancıyla kırlara yayılıp, çalışan köylüyle nükleer kaynaşmasını beceremedikçe, binlerce 27 Mayıs'lar da yapsa, eli, kolu, bacağı, karnı, göğsü inmeli bir kimsenin yalnız BAŞI ile ve birkaç parmağının ucu ile gireceği devler güreşinde üstün geleceğini ummasından farksız kısır sonuçlar ve isterik çekişmelerle birbirlerini yemeye ve sürünmeye mahkûmdurlar.

En olmayacak yerlerde doludizgin israflarla ölçsüz harcadığımız heyecanın, aklın, hayalin, dikkatin, törenin, şö-

lenin, söylevin, eylemin kaynağını, sosyal köy atom çekirdeğini bulmaya ve çözmeye yöneltseydik, yalnız başına Türk köyünün açılacak nükleer enerjisi çoktan ülkemizi aydınlatıp ısıtan güneşleri yaratırdı.

Türk köyünün anlamadığı, sevmediği, benimsemediği mavallarla uyuşturulan nükleer dev gücü gerçekçi *sosyal siklontronunu* bekliyor.